

Врз основа на членот 27 од Законот за енергетика („Службен весник на Република Македонија“ бр. 16/11, 136/11, 79/13 и 164/13), Регулаторната комисија за енергетика на Република Македонија, на седницата одржана на ден 17 февруари 2014 година, донесе

ПРАВИЛА ЗА ПАЗАР НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

I. ВОВЕД

Член 1

- (1) Со овие Правила за пазар на електрична енергија (во понатамошниот текст: Правила) се уредува:
 - 1) организацијата на пазарот на електрична енергија (во натамошниот текст: пазар),
 - 2) условите што треба да ги исполнат учесниците на пазарот,
 - 3) начинот и условите на здружување на купувачите и/или производителите на електрична енергија во балансни групи заради намалување на трошоците за урамнотежување,
 - 4) воспоставувањето, организирањето и контролата на тргувањето со електрична енергија и системски услуги, вклучувајќи го и прекуграничното тргување,
 - 5) методологијата за пресметка на надоместокот за услугите за урамнотежување и начинот на наплата на услугите, како и финансиски обезбедувања за обврските на учесниците на пазарот за плаќање на услугите за урамнотежување,
 - 6) постапката за пресметка на отстапувањата на договорените и остварените трансакции, врз основа на податоците од мерењата направени од страна на операторот на електропреносниот систем и операторите на дистрибутивните системи,
 - 7) условите, начинот и постапката за набавка на електрична енергија и системски услуги од страна на вршителите на регулираните енергетски дејности, со цел набавките да бидат спроведени на транспарентен и недискриминаторен начин и да се обезбеди рамноправен пристап на сите заинтересирани домашни и странски понудувачи,
 - 8) откупот на електричната енергија од повластените производители на електрична енергија и продажбата на истата на снабдувачите или трговците, како и начинот на уредување на правата и обврските на операторот на пазарот и операторите на преносниот и дистрибутивните системи и повластените производители,
 - 9) постапката и начинот за прибирање и доставување на податоци до Регулаторната комисија за енергетика за состојбите и појавите на пазарот.
- (2) РКЕ е одговорна за следење на примената на овие Правила.

Член 2

- (1) Дефинициите за одделни изрази, содржани во Законот за енергетика, се применуваат и во овие Правила.
- (2) Одделни изрази употребени во овие Правила го имаат следното значење:
 1. **Балансна енергија**
Количина на електрична енергија која е ангажирана со активирање на системските услуги за порамнување на отстапувањата помеѓу расположивата електрична енергија и потрошувачката на електрична енергија во реално време;
 2. **Балансна група**
Еден или повеќе учесници на пазарот здружени во група врз основа на меѓусебни договори;

3. Балансно одговорна страна (БОС)

Учесници на пазарот кои се членови на балансна група, а кои преземаат балансна одговорност и доставуваат физички распореди (номинации) за групата;

4. Балансна одговорност

Одговорност на БОС за обезбедување на баланс помеѓу целокупното најавено производство, набавки и увоз на електрична енергија од една страна и најавена потрошувачка, продажби и извоз на електрична енергија, од друга страна, за една или повеќе точки на приклучување и/или за една или повеќе билатерални трансакции;

5. Билатерална трансакција

Билатерална трансакција значи купување или продажба на определени количини на електрична енергија во одреден временски период помеѓу два учесника на пазарот;

6. Билатерален договор

Договор за реализација на билатералната трансакција, склучен помеѓу два учесника на пазарот;

7. Единица за диспечирање

Производна единица или оптоварување наменето за диспечирање.

8. Виша сила

Сите непредвидливи природни појави, како и настани и околности кои што се надвор од влијанието на учесниците на пазарот и кои не можеле да ги предвидат и да ги спречат со примена на разумно прифатлив напор, а поради кои учесниците на пазарот не биле во состојба да ги исполнат обврските утврдени со овие Правила и меѓусебните договори;

9. Интерконекција

Врска помеѓу два електроенергетски системи кои работат синхроно;

10. Интервал за порамнување

Временски интервал во кој се врши пресметка на размената на електрична енергија (предавање и испорака) и/или системски услуги;

11. Изјава за расположивост

Документ доставен од страна на производителот согласно со Мрежните правила за пренос на електрична енергија со кој се специфицира расположивоста на единиците за диспечирање во наредна календарска недела;

12. Несакани отстапувања

Количини на електрична енергија кои произлегуват од отстапувањето на реалните вредности од номинираните вредности, како и количини на електричната енергија кои произлегуваат од сведувањето на граница на разменетата електрична енергија преку интерконективните водови;

13. Оптоварување

Оптоварување е активна или реактивна моќност која се испорачува од преносната или дистрибутивната мрежа;

14. Оптоварување за диспечирање

Оптоварување што може да биде променето во согласност со диспечерска инструкција;

15. Отстапување (дебаланс) на балансна група

Отстапување (дебаланс) на балансна група е разлика помеѓу остварените и номинираните распореди за секој пресметковен интервал;

16. Период на испорака

Период на испорака е специфициран временски период во кој се испорачуваат физичките количини на електрична енергија;

17. Период на порамнување

Период на порамнување е период за кој се врши пресметка на трансакцијата на пазарот, вклучувајќи ја и пресметката на отстапувањата, и претставува основа за плаќање;

18. Период на усогласување на номинациите на физичките распореди

Период на усогласување на номинациите на физичките распореди е периодот кога се врши усогласување и евентуални измени на постоечките номинации. Во овој период не е дозволено доставување на нови номинации;

19. Постапка за порамнување

Постапката за порамнување е постапка спроведена од страна на ОПЕЕ, со која се опишуваат механизмите што се применуваат за порамнување на трансакциите во ЕЕС;

20. Производна единица за диспечирање

Генераторска единица што обезбедува системски услуги во согласност со Мрежните правила;

21. Расположив балансен капацитет

Количина на балансна енергија која може да биде расположива на ОЕПС од страна на единица за диспечирање или од оптоварувањето за диспечирање во текот на диспечерскиот интервал;

22. Регистар

Регистар на учесниците на пазарот, а се водат посебни регистри за секој дел од пазарот;

23. Точка на испорака

Точка на испорака е физичка точка во која електричната енергија се испорачува од преносната мрежа, вклучувајќи ја и интерконекцијата со соседните електроенергетски системи;

24. Точка на прием

Точка на прием е физичка точка во која електричната енергија се внесува во преносната мрежа, вклучувајќи ја и интерконекцијата со соседните електроенергетски системи;

25. Трансакција

Трансакција значи купување или продажба на определени количини на моќност, електрична енергија и системски услуги во одреден временски период помеѓу два или повеќе учесници на пазарот;

26. Трговски интервал

Трговски интервал е основниот временски интервал за кој се склучени пазарните трансакции;

27. Физички распоред

Документ изготвен од БОС и доставен до ОПЕЕ со дефинирани часовни распореди за сите трансакции на членките на балансната група за производството, потрошувачката и размената на електрична енергија, вклучувајќи го увозот и извозот за одреден ден во согласност со билатералните договори помеѓу учесниците на пазарот.

Член 3

(1) Општо прифатени поими (конвенции) во овие Правила се:

- 1) количината на електрична енергија која се внесува во електроенергетскиот систем во точките на прием и количините кои се однесуваат на продажба на електрична енергија ќе се прикажуваат со позитивен знак (+),
- 2) количината на електрична енергија преземена од точките на испорака и количините кои се однесуваат на купување на електрична енергија ќе се прикажуваат со негативен знак (-),

- 3) ОЕПС и ОДС го вршат мерењето на количините на електрична енергија во точките на прием и во точките на испорака, вклучувајќи ги и увозните и извозните количини на електрична енергија,
 - 4) сите времиња се однесуваат на временската зона (CET) GMT+1, независно од тоа дали станува збор за зимски или летен период на сметање на времето,
 - 5) за потребите на овие Правила, активната моќност се изразува во MW со три децимални места, освен во номинациите на физички распореди, каде се употребуваат целобројни вредности,
 - 6) за потребите на овие Правила, електричната енергија се изразува во MWh со три децимални места, освен при пресметувањето на отстапувањата каде се употребуваат целобројни вредности,
 - 7) сите парични (финансиски) трансакции се дефинираат и се претставуваат во денари,
 - 8) повикувањето на член, поглавје и прилог се однесува на член, поглавје и прилог од овие Правила, доколку поинаку не е нагласено; повикувањето на став се однесува на став од тековниот член ако поинаку не е нагласено; повикувањето на точка се однесува на точка од тековниот став ако поинаку не е нагласено,
 - 9) за потребите на овие Правила и за потребите на порамнување на отстапувањата, увозот на електрична енергија ќе се третира како производство, додека извозот како потрошувачка на електрична енергија,
 - 10) диспечерскиот интервал може да изнесува 15, 30 или 60 минути, врз основа на одлука на ОЕПС во согласност со меѓународните стандарди и мултилатералните договори. ОЕПС е должен да ги извести сите заинтересирани страни за промена на времетраењето на диспечерскиот интервал најмалку шест месеци пред стапувањето во сила на промената,
 - 11) трговскиот интервал може да изнесува 15, 30 или 60 минути, врз основа на одлука на ОПЕЕ во согласност со меѓународните стандарди и мултилатералните договори. ОПЕЕ е должен да ги извести сите заинтересирани страни за промена на времетраењето на трговскиот интервал најмалку шест месеци пред стапувањето во сила на промената,
 - 12) пресметковниот интервал (интервал за порамнување) може да изнесува 15, 30 или 60 минути, врз основа на заедничка одлука донесена од ОПЕЕ и ОЕПС, во согласност со меѓународните стандарди и мултилатералните договори. ОПЕЕ е должен да ги извести сите заинтересирани страни за промена на времетраењето на трговскиот интервал најмалку шест месеци пред стапувањето во сила на промената,
 - 13) пресметковниот период изнесува еден (1) календарски месец.
- (2) Листа на кратенки кои се користат во овие Правила се :
- 1) AGC – Автоматска регулација на производство,
 - 2) БОС – Балансно одговорна страна,
 - 3) БРУП – Барање за регистрација за учесник на пазарот,
 - 4) БРСУ – Барање за учество на пазарот за системски услуги,
 - 5) ОДП - Образец за доставување на динамички параметри,
 - 6) ЕЕС – Електроенергетски систем на Република Македонија,
 - 7) МЕПСО – Македонски електропреносен систем оператор,
 - 8) ENTSO-E – Асоцијација на Европски преносни систем оператори,
 - 9) ОЕПС – Оператор на електропреносниот систем,
 - 10) ОПЕЕ – Оператор на пазарот на електрична енергија,
 - 11) ОДС – Оператор на дистрибутивниот систем,
 - 12) ППЕЕ – Повластен производител на електрична енергија,
 - 13) РКЕ – Регулаторна комисија за енергетика на Република Македонија,

- 14) ПЕЕ(ЈУ) – Производител на електрична енергија на кој во лиценцата му е утврдена обврска да обезбеди јавна услуга,
- 15) РУП – Регистар на учесниците на пазарот на електрична енергија,
- 16) СТП – Снабдувач со електрична енергија за тарифни потрошувачи,
- 17) СКС – снабдувач со електрична енергија во краен случај,
- 18) СДКО – стандардни дневни криви на оптоварување,
- 19) ЕИС – енергетски идентификационен код.

Член 4

- (1) Пазарот на електрична енергија е систем за купување и продавање на електрична енергија врз основа на понудата и побарувачката, со примена на услови и постапки пропишани врз основа на Законот за енергетика и овие Правила.
- (2) Пазарот се состои од:
 - 1) пазар на регулирани или нерегулирани билатерални договори,
 - 2) дневен пазар на електрична енергија со примена на листа на приоритети (во натамошниот текст: дневен пазар),
 - 3) пазар на системски услуги.

Член 5

- (1) Пазарот на билатерални договори овозможува билатерални трансакции меѓу продавачот и купувачот на електрична енергија. Купопродажбата на електрична енергија и моќност се врши преку регулирани или нерегулирани билатерални договори.
- (2) Регулираните билатерални договори ги одобрува РКЕ. Билатералните трансакции на електрична енергија содржани во регулираните билатерални договори за купопродажба го сочинуваат регулираниот дел од пазарот на билатерални договори.
- (3) Нерегулираните билатерални договори се слободно договорени помеѓу купувачот и продавачот. Билатерални трансакции на електрична енергија содржани во овие билатерални договори го сочинуваат конкурентниот дел од пазарот на билатерални договори.

Член 6

- (1) Дневен пазар на електрична енергија со примена на листа на приоритети е централизирано место на кое се врши организирано купување и продавање на електрична енергија помеѓу учесниците на пазарот.
- (2) Доколку ПЕЕ(ЈУ) има вишоци на електрична енергија, повеќе од количините договорени со регулираните договори со СТП, односно СКС, истиот може да доставува понуди на дневниот пазар на електрична енергија со примена на листа на приоритети.

Член 7

- (1) Пазар на системски услуги е централизирано место на кое ОЕПС по пазарни услови на транспарентен, недискриминаторен и конкурентен начин, како и со минимални трошоци набавува системски услуги и оперативна резерва на електрична енергија во согласност со овие Правила.

II. РЕГИСТРАЦИЈА НА УЧЕСНИЦИ НА ПАЗАРОТ

Учесници на пазарот

Член 8

- (1) На пазарот можат самостојно да учествуваат:

- 1) ПЕЕ(ЈУ),
- 2) производители на електрична енергија,
- 3) ОПЕЕ во функција на БОС на балансната група на ППЕЕ,
- 4) ОЕПС кога набавува системски услуги, по пазарни услови, на транспарентен, недискриминаторен и конкурентен начин,
- 5) ОЕПС кога набавува електрична енергија за покривање на загубите во електропреносниот систем по пазарни услови, на транспарентен, недискриминаторен и конкурентен начин,
- 6) ОДС кога набавуваат електрична енергија за покривање на загубите во дистрибутивната мрежа и системските услуги по пазарни услови на транспарентен, недискриминаторен и конкурентен начин,
- 7) снабдувачи на електрична енергија за тарифни потрошувачи (во понатамошниот текст: снабдувачи на тарифни потрошувачи), заклучно до 31 декември 2014 година,
- 8) снабдувачи во краен случај со електрична енергија (во понатамошниот текст: снабдувачи во краен случај),
- 9) снабдувачи на електрична енергија (во понатамошниот текст: снабдувачи),
- 10) трговци со електрична енергија (во понатамошниот текст: трговци),
- 11) потрошувачите на електрична енергија што ги исполнуваат критериумите за самостојно учество на пазарот.

Член 9

- (1) Операторот на пазарот (во понатамошниот текст: ОПЕЕ) е оператор на:
 - 1) пазарот со билатерални договори, и
 - 2) дневниот пазар на електрична енергија со примена на листа на приоритети.
- (2) Операторот на електропреносниот систем е оператор на пазарот на системски услуги.

Член 10

- (1) Субјектите од членот 8 можат да учествуваат на пазарот ако склучиле Договор за учествуво на пазарот и се запишани во Регистарот во согласност со одредбите од овие Правила.

Член 11

- (1) Со Договорот за учество на пазарот се уредуваат правата и обврските на ОПЕЕ и учесниците на пазарот.
- (2) Договорот за учество на пазарот особено содржи:
 - 1) права и обврски на учесниците на пазарот,
 - 2) права и обврски на ОПЕЕ,
 - 3) времетраење на договорот.

Регистрација за учество на пазарот на електрична енергија

Член 12

- (1) Субјектите од членот 8 се должни да се регистрираат за учество на пазарот, во согласност со овие Правила.
- (2) Потрошувачите што не го исполнуваат критериумот за самостојно учество на пазарот, како и потрошувачите што го исполнуваат критериумот, но одлучиле да не настапуваат самостојно на пазарот, на пазарот ќе бидат застапувани преку нивните снабдувачи.
- (3) Со регистрацијата од ставот 1, сите заинтересирани страни се стекнуваат со правото да учествуваат на пазарот на билатерални договори и на дневниот пазар со примена на

листа на приоритети, додека за учество на пазарот на системски услуги е потребно да се регистрираат и кај ОЕПС, во согласност со овие Правила.

Член 13

- (1) Постапката за регистрација за учество на пазарот започнува со поднесување на БРУП до ОПЕЕ, потпишано од лицето овластено за застапување и заверено од барателот.
- (2) ОПЕЕ е должен да го изработи образецот на Барањето за регистрација за учесник на пазарот, и по претходно одобрување од РКЕ, да го објави на својата веб страна.

Член 14

- (1) Барателот од членот 13 е должен кон БРУП, да ги достави во оригинал или копија на оригиналот заверена на нотар, следниве податоци и документи:
 - 1) решение за упис во Централен регистар или тековна состојба,
 - 2) потврда за издаден ЕИС од ОЕПС, ако барателот поседува ЕИС код,
- (2) Барателот за регистрација за учество на пазарот кој врши енергетска дејност, утврдена во Законот за енергетика, кон Барањето за регистрација за учесник на пазарот е должен, покрај документите од ставот 1, е должен на достави и копија од лиценцата за вршење на енергетска дејност.
- (3) Доколку барателот не поседува ЕИС код, кон Барањето од ставот 1 поднесува и барање за доделување на ЕИС код на образец објавен на веб страната на ОЕПС.
- (4) Во случаите од ставот 3 ОПЕЕ е должен, во името на барателот, до ОЕПС да го достави барањето за издавање на ЕИС код.

Член 15

- (1) Овластените лица на барателот од членот 14 се должни да поседуваат квалификувани дигитални сертификати издадени од овластени институции од листата на овластени институции, објавена на веб страната на ОПЕЕ.

Разгледување на Барањето за регистрација за учесник на пазарот на електрична енергија

Член 16

- (1) Доколку ОПЕЕ утврди дека БРУП е доставено на начин и формат пропишан во членовите 14 и 15, ќе донесе заклучок за уредност на Барањето, во рок од десет дена од денот на поднесување на Барањето.
- (2) Со заклучокот од ставот 1, ОПЕЕ до барателот доставува потпишан Договор за условите и начинот за учество на пазарот во четири примероци.
- (3) Барателот е должен во рок од десет дена да го потпише договорот од страна на лицето овластено за застапување и да достави до ОПЕЕ два примерока од истиот.

Член 17

- (1) По склучување на Договорот од членот 16, ОПЕЕ ќе го запише Барателот во Регистарот на учесници на пазарот.
- (2) Со денот на уписот во Регистарот, Барателот се стекнува со својство на регистриран учесник на пазарот.
- (3) Учесникот на пазарот е должен во рок од пет дена од денот на уписот во Регистарот, до операторот на соодветниот систем, да достави барање за дефинирање на виртуелна мерна точка со соодветен ID број, за сите мерни точки во кои ќе се врши испорака и/или превземање на електрична енергија.
- (4) По добивањето на ID бројот за виртуелната мерна точка од ставот 3, учесникот на пазарот е должен да го достави до ОПЕЕ документот добиен од операторот на соодветниот систем во рок од три работни дена.

- (5) Учесникот на пазарот не може да отпочне со трансакции на пазарот се додека во Регистарот на учесници не бидат запишани ID броевите на виртуелните мерни точки.

Член 18

- (1) ОПЕЕ го води и одржува Регистарот на учесници на пазарот, поодделно за секој дел од пазарот и е должен да го објавува на својата веб страна.
- (2) Регистарот, особено, ги содржи следниве податоци за учесниците на пазарот:
- 1) име, адреса и лице овластено за застапување и претставување,
 - 2) својството на учесникот на пазарот, во согласност со членот 8,
 - 3) датум на упис во Регистарот,
 - 4) ЕИС кодот на учесникот,
 - 5) ID броеви на виртуелните мерни точки кои му припаѓаат на учесникот на пазарот.

Член 19

- (1) Доколку ОПЕЕ утврди дека Барањето за регистрација за учество на пазарот не е доставено во согласност со членовите 14 и 15 ОПЕЕ ќе донесе заклучок со кој се утврдува дека Барањето е нецелосно, ќе му укаже на барателот за недостатоците и ќе му наложи да ги отстрани во рок од 15 дена од приемот на заклучокот.
- (2) Доколку барателот не ги отстрани недостатоците во рокот определен со заклучокот од ставот 2, ОПЕЕ ќе донесе решение за отфрлање на Барањето.
- (3) Против решението од ставот 3, барателот може да достави барање за одлучување по спорови до РКЕ, во рок од 15 дена од денот на приемот на решението.
- (4) Одлуката на РКЕ по барањето од ставот 4 е конечна.

Повлекување од пазарот

Член 20

- (1) Учесникот на пазарот може да го прекине своето учество на пазарот и за тоа е должен да достави Барање за повлекување од пазарот до ОПЕЕ, како и да ја извести БОС на балансната група каде што припаѓал.
- (2) Во Барањето од ставот 1 учесникот на пазарот е должен да го наведе датумот и времето од кога се повлекува од пазарот, при што временскиот период помеѓу датумот на поднесување на барањето за повлекување од пазарот и предложениот датум и време за повлекување од пазарот не смее да биде покус од 30 дена.
- (3) Учесникот на пазарот од ставот 1 нема право да влезе во нови трансакции по истекот на рокот од ставот 2.
- (4) ОПЕЕ е должен во рок од еден ден по добивање на Барањето од ставот 1, информацијата во врска со тоа барање да ја објави на својата веб страна.

Член 21

- (1) ОПЕЕ ќе донесе Одлука за одобрување за повлекување на учесникот од пазарот во рок од 15 дена од приемот на Барањето од членот 20, а Одлуката ќе влезе во сила на датум што не е пред датумот наведен во ставот 2 од членот 20.
- (2) Доколку учесникот од членот 20 став 1 е БОС, ОПЕЕ ќе ја донесе Одлуката од ставот 1 само ако останатите членови на балансната група го уредиле прашањето за својата балансна одговорност.
- (3) ОПЕЕ е должен одлуката од ставот 1 да ја објави на својата веб страна и да ја достави до операторите на соодветните системи во кои на учесникот му биле доделени виртуелни мерни точки.

- (4) Со влегување во сила на Одлуката од ставот 1, ОПЕЕ ќе го избрише учесникот на пазарот од Регистарот на учесници.
- (5) Во случај на одбивање на Барањето од членот 20, ОПЕЕ е должен да донесе Одлука за одбивање на барањето во која ќе ги образложи причините за одбивањето.
- (6) Против Одлуката од ставот 5, барателот може да достави барање за одлучување по спорови до РКЕ во рок од 15 дена од денот на прием на Одлуката.
- (7) Одлуката на РКЕ по барањето од ставот 5 е конечна, а незадоволната страна може да поднесе тужба пред надлежен суд.

Суспензија на учесник на пазарот

Член 22

- (1) ОПЕЕ има право да донесе Одлука за суспензија на учесник на пазарот кој постапува спротивно на овие Правила.
- (2) ОПЕЕ може времено да го суспендира учесникот на пазарот во следниве случаи:
 - 1) непочитување на овие Правила,
 - 2) неизвршување на обврските за плаќање.
- (3) Одлуката за суспензија задолжително ги содржи причините за донесувањето на истата и времетраењето на суспензијата не може да е подолго од шест месеци.

Член 23

- (1) ОПЕЕ е должен пред да донесе Одлука за суспензија на учесникот на пазарот, да му достави опомена пред суспензија, притоа наведувајќи ги причините за истата.
- (2) Опомената пред суспензија содржи временски период, не подолг од 30 дена, во кој учесникот на пазарот е должен да ги отстрани причините поради кои му била доставена опомената од страна на ОПЕЕ.

Член 24

- (1) ОПЕЕ може да ја повлече опомената пред суспензија и за тоа писмено да го извести учесникот на пазарот, доколку истиот до истекот на рокот определен во опомената, докаже дека ги отстранил причините поради која му била доставена опомената.
- (2) Доколку, во периодот наведен во опомената пред суспензија, учесникот на пазарот не ги отстрани причините поради кои му била доставена истата, ОПЕЕ е должен да донесе одлука за суспензија на учесникот на пазарот.

Член 25

- (1) ОПЕЕ е должен, во рок од еден ден од денот на донесувањето на одлуката за суспензија, односно опомената пред суспензија на учесник на пазарот, да го извести учесникот и истата да ја објави на својата веб страна, се до донесување на одлука за повлекување на суспензијата, односно повлекување на опомената пред суспензија.

Член 26

- (1) Против Одлуката на ОПЕЕ за суспензија, учесникот на пазарот кој е суспендиран може да достави барање за разрешување на спор до РКЕ, во рок од 15 дена од денот на прием на Одлуката.
- (2) Одлуката на РКЕ по барањето за разрешување на спор е конечна, а незадоволната страна може да поднесе тужба пред надлежен суд.

Престанување на договорот за учество на пазарот

Член 27

- (1) ОПЕЕ е должен веднаш да го раскине Договорот за учество на пазарот, доколку дојде до сознанија за: лажни претставувања, доставување на неточни или погрешни информации, погрешно работење, повторени прекршувања или материјални нарушувања на обврските од страна на учесникот на пазарот утврдени со овие Правила.

Член 28

- (1) Договорот за учество на пазарот престанува да важи по автоматизам, во следниве случаи:
 - 1) по истекување на лиценцата на учесникот на пазарот,
 - 2) по прифатено барање за повлекување од пазарот,
 - 3) доколку ОПЕЕ изрекол суспензија два пати во тек на 18 месеци или вкупно три пати,
 - 4) со отпочнување на постапка за стечај или ликвидација на учесникот на пазарот,
 - 5) доколку учесникот го изгубил правото за самостоен настап на пазарот според одредбите од овие Правила.

Член 29

- (1) Престанувањето на важење на Договорот за учество на пазарот не го ослободува учесникот на пазарот од обврските да ги надомести направените штети согласно законските и подзаконските акти, како и овие Правила.

Член 30

- (1) ОПЕЕ е должен да ги извести ОЕПС, односно ОДС и БОС на балансната група каде што припаѓал учесникот на пазарот за носењето на одлуката за престанување на важење на Договорот за условите и начинот за учество на пазарот.
- (2) ОПЕЕ е должен во рок од еден работен ден од престанување на важење на Договорот за учество на пазарот на учесник на пазарот, да достави известување до учесникот и, на својата веб страна, да објави информација за бришење на учесникот на пазарот од Регистарот.

Член 31

- (1) Учесникот на пазарот чиј Договор за користење на пазарот престанал да важи врз основа на одлука на ОПЕЕ, може да достави барање за разрешување на спор до РКЕ, во рок од 15 дена од денот на приемот на Одлуката.
- (2) Одлуката на РКЕ по спорот е конечна и обврзувачка, а незадоволната страна против неа може да поднесе тужба пред надлежен суд.

Член 32

- (1) Учесникот на пазарот чиј Договор за учество на пазарот престанал да важи, врз основа на одлука на ОПЕЕ, не може повторно да поднесе барање за регистрација за учество на пазарот пред истекот на три месеци од правосилноста на одлуката од членот 30.

Член 33

- (1) ОПЕЕ е должен да ја чува целокупната документација, записи и мерните регистри, кои се однесуваат на барател, чие барање за регистрација за учество на пазарот било одбиено или учесникот на пазарот чиј Договор за учество престанал да важи, најмалку пет години од денот кога барателот го испратил БРУП или од денот кога учесникот на пазарот бил избришан од Регистарот, освен ако со закон или друг пропис не е поинаку уредено.

III. БАЛАНСНА ОДГОВОРНОСТ

Член 34

- (1) Учесниците на пазарот е потребно до ОПЕЕ да ги достават сите информации од нивните билатерални трансакции (освен информациите поврзани со финансискиот дел од трансакцијата) неопходни за доверливо, сигурно и стабилно управување, работење и балансирање на ЕЕС.
- (2) Сите учесници на пазарот мора да превземат финансиска одговорност за влијанието на нивните дејства врз доверливото, сигурното и економичното работење, управување и балансирање на ЕЕС.
- (3) ППЕЕ немаат балансна одговорност.
- (4) Отстапувањата од планираните трансакции мора да бидат порамнети на праведен и недискриминаторен начин согласно овие Правила.

Член 35

- (1) Учесниците на пазарот можат да се здружат во балансни групи по сопствен избор.
- (2) Балансна група може да се состои и од само еден учесник на пазарот.
- (3) Еден учесник на пазарот може да припаѓа само на една балансна група.
- (4) По исклучок од ставот 1:
 - 1) ППЕЕ сочинуваат една балансна група чија БОС е ОПЕЕ,
 - 2) учесник на пазарот што врши регулирана енергетска дејност не смее да се здружува во балансна група со учесници на пазарот што вршат нерегулирани енергетски дејности или со потрошувачи.
- (5) РКЕ одобрува договори за здружување во балансна група на вршители на регулирани енергетски дејности.

Член 36

- (1) Секоја балансна група е должна да преземе балансна одговорност за секој трговски интервал и да ги плати на ОЕПС надоместоците за отстапувањата помеѓу остварените и номинираните трансакции.

Член 37

- (1) Еден член на балансната група ја застапува групата пред ОПЕЕ и ОЕПС и ја презема балансната одговорност од членот 36 во име на групата.
- (2) Учесник на пазарот кој е единствен член на балансната група ги има истите права и обврски како и БОС.

Член 38

- (1) Учесникот на пазарот што презема балансна одговорност за групата мора да се регистрира како балансно одговорна страна и да потпише Договор за балансна одговорност со ОПЕЕ што ги содржи правата и обврските на ОПЕЕ и БОС.
- (2) ОПЕЕ е должен да го изработи образецот на Договорот за балансна одговорност, и по претходно одобрување од РКЕ, да го објави на својата веб страна.

Член 39

- (1) Учесникот на пазарот во име на балансната група што ја застапува поднесува до ОПЕЕ Барање за регистрација на балансната група и регистрација на БОС.
- (2) Секое Барање за регистрација на балансна група и регистрација на БОС, особено, треба да ги содржи следните информации :

- 1) целосно име, адреса и контакт податоци за барателот,
 - 2) тип и број на Лиценцата на барателот, доколку поседува,
 - 3) имиња и контакт податоци на сите овластени лица на барателот,
 - 4) вкупен инсталиран капацитет на сите производни единици за кои барателот ја презема балансната одговорност,
 - 5) вкупен инсталиран капацитет на сите потрошувачи за кои барателот ја презема балансната одговорност,
 - 6) целосно име, EIC код и ID за виртуелните мерни точки за членките на балансната група.
- (3) Кон барањето од ставот 2 задолжително се доставуваат следниве документи за барателот од ставот 1:
- 1) потврда за бонитет, издадена од страна на Централниот регистар на Република Македонија,
 - 2) уверение од Управата за јавни приходи за платени даноци и други јавни давачки пропишани со закон и
 - 3) потврда дека не е отворена постапка за стечај или ликвидација.
- (4) Учесниците на пазарот што одлучиле да не се здружуваат во балансна група се должни да се регистрираат како БОС.
- (5) ОПЕЕ е должен да го изработи образецот на Барањето од ставот 1, и по претходно одобрување од РКЕ, да го објави на својата веб страна.

Член 40

- (1) Доколку ОПЕЕ утврди дека Барањето од членот 39 ги содржи потребните податоци или истите се доставени на пропишан начин и форма, ОПЕЕ ќе донесе заклучок за уредност на Барањето во рок од пет работни дена од денот на поднесувањето на барањето.
- (2) Со заклучокот од ставот 1, ОПЕЕ доставува до барателот потпишан Договор за балансна одговорност во четири примерока.
- (3) Барателот е должен во рок од пет дена од денот на приемот на договорот од ставот 2, да го потпише договорот и да го достави до ОПЕЕ.

Член 41

- (1) ОПЕЕ води и одржува Регистар на БОС и балансни групи, при што е должен да го објави на својата веб страна.
- (2) Регистарот на БОС и балансни групи, особено, ги содржи следните податоци:
 - 1) име на БОС и членови на балансната група,
 - 2) име, адреса и лице овластено за застапување и претставување на БОС,
 - 3) датум на упис во Регистарот.

Член 42

- (1) По склучување на Договорот за балансна одговорност од членот 38, ОПЕЕ врши упис на барателот од членот 39 во Регистарот на балансни групи и балансно одговорни страни.
- (2) Со денот на уписот во Регистарот од ставот 1, барателот од членот 39 се стекнува со својство на БОС.

Член 43

- (1) ОПЕЕ, во рок од пет работни дена од приемот на Барањето од членот 39, ќе донесе заклучок со кој се утврдува дека Барањето е неуредно доколку утврди дека не ги содржи потребните податоци или истите не се доставени на пропишан начин и форма.
- (2) Во заклучокот од ставот 1, ОПЕЕ ќе му укаже на барателот за недостатоците и ќе му наложи да ги отстрани во рок од 15 дена од денот на приемот на заклучокот.

- (3) Доколку, барателот не постапи по заклучокот од ставот 1, ОПЕЕ ќе донесе решение за отфрлање на Барањето.
- (4) Против решението од ставот 3, барателот може да достави барање за разрешување на спор до РКЕ, во рок од 15 дена од денот на приемот на решението.
- (5) Одлуката на РКЕ по барањето од ставот 4 е конечна, а незадоволната страна може да поднесе тужба пред надлежен суд.

Права и обврски на балансно одговорните страни

Член 44

- (1) Секоја БОС доставува до ОПЕЕ физички распоред за секој трговски интервал така што, за сите членки на балансната група, збирот на производството и набавката да е еднаков со збирот на потрошувачката и продажбата на електрична енергија.

Член 45

- (1) Секоја БОС презема финансиска одговорност за сите отстапувања на својата балансна група.
- (2) Во случај кога отстапувањето на балансната група настанало како резултат на промена на физички распореди од страна на електропреносен систем оператор од соседна земја, а ОЕПС мора да ја прифати промената и таа промена предизвикала отстапување на ЕЕС, тогаш обврските на БОС заради овие отстапувања се уредуваат со Договорот за балансна одговорност.

Финансиски гаранции

Член 46

- (1) Секоја БОС е должна да обезбеди финансиска гаранција за обврските што произлегуваат од Договорот за балансна одговорност.

Престанок на статусот на БОС

Член 47

- (1) Статусот на БОС може да престане во следниве случаи:
 - 1) ако БОС го изгуби статусот на учесник на пазарот согласно овие Правила,
 - 2) на барање на БОС,
 - 3) со одлука на ОПЕЕ со која му престанува статусот во согласност со овие Правила.

Член 48

- (1) Доколку БОС не сака повеќе да биде одговорна страна за балансната група доставува до ОПЕЕ Барање за престанување на статусот на БОС и истовремено ги известува членките на балансната група.
- (2) Во постапката за престанување на статусот на БОС од ставот 1, членките на балансната група се должни да започнат една од следниве постапки:
 - 1) да овластат друг учесник на пазарот, член на балансната група, што ќе ја преземе улогата на БОС, или
 - 2) да се приклучат на друга балансна група и својата балансна одговорност да ја пренесат на БОС кон која се приклучуваат, или
 - 3) да продолжат да настапуваат на пазарот самостојно, или
 - 4) да одлучат да се повлечат од пазарот.
- (3) Во случаите од точката 1) од ставот (2) се применува постапката за регистрирање на БОС.

- (4) За учесниците на пазарот од точката 2) од ставот (2) се применува постапката за пренесување на балансната одговорност.
- (5) За учесниците на пазарот од точката 3) од ставот (2) се применува постапката за регистрирање на нова балансна група и БОС.
- (6) За учесниците на пазарот од точката 4) од ставот (2) се применува постапката за повлекување од пазарот.
- (7) Во Барањето од ставот 1, БОС го наведува датумот од кога сака да престане да ја врши функцијата на БОС, кој не може да биде покус од 60 дена од денот на поднесување на Барањето.
- (8) Кон барањето од ставот 1, БОС и членките на балансната група од ставот 1 се должни да ги поднесат сите документи неопходни за спроведување на постапките за случаите од ставот 2.
- (9) Доколку членка на балансната група од ставот 1 не отпочне една од постапките од ставот 2 во рок од пет работни дена од денот на приемот на известувањето од ставот 1, ќе се смета дека одлучила да се повлече од пазарот и ќе биде избришана од Регистарот започнувајќи од денот на престанување на статусот на БОС.
- (10) ОПЕЕ е должен да го изработи образецот на Барањето од ставот 1 на БОС и, по претходно одобрување од РКЕ, да го објави на својата веб страна.
- (11) ОПЕЕ нема право да му забрани на учесникот на пазарот за електрична енергија да престане да биде БОС, доколку не постои законска или договорна пречка.

Член 49

- (1) Во постапката за престанување на статусот на БОС, ОПЕЕ најнапред ги спроведува постапките за случаите од ставот 2 од членот 48.
- (2) Врз основа на Барањето и спроведените постапки од членот 48, ОПЕЕ е должен да донесе одлука за престанок на статусот на БОС со која ќе го определи датумот на престанок на статусот на БОС.
- (3) Датумот од ставот 2 не може да настапи пред секоја од членките од балансната група, по завршување на една од постапките од членот 48, да почне да ја остварува својата балансна одговорност.
- (4) На денот кога престанува статусот на БОС престанува и Договорот за балансна одговорност.
- (5) Сите преземени, а неизвршени обврски по договорот од членот 38, БОС е должен да ги изврши и по престанување на статусот на БОС.

Член 50

- (1) ОПЕЕ со одлука може еднострано да го укине статусот на БОС, доколку БОС не се придржува кон одредбите од овие Правила и кон Договорот за балансна одговорност.

Член 51

- (1) Пред донесување на Одлука за укинување на статусот на БОС, ОПЕЕ е должен да испрати писмена опомена до БОС и за тоа да ги извести членките на балансната група што ја застапува БОС.
- (2) Доколку, БОС не постапи во согласност со писмената опомена на ОПЕЕ во рок од седум дена, ОПЕЕ е должен да ги извести членките на балансната група дека се должни да започнат една од постапките од ставот 2 од членот 48.
- (3) Во постапката за укинување на статусот на БОС соодветно се применуваат постапките и роковите од членовите 48 и 49.

Член 52

- (1) Во случај на укинување на статусот на БОС по било која основа, ОПЕЕ е должен да достави информација до ОЕПС, ОДС и РКЕ и информацијата да ја објави на својата веб страна.

Пренесување на балансна одговорност

Член 53

- (1) Секој учесник на пазарот може да поднесе Барање за пренесување на балансна одговорност до ОПЕЕ за пренесување на својата балансна одговорност на друга БОС.
- (2) Во прилог кон Барањето од ставот 1, учесникот на пазарот е должен да достави и:
 - 1) Согласност од БОС на балансната група кон која пристапува,
 - 2) Изјава од БОС на балансната група од која истапува дека се регулирани сите обврски по основа на балансната одговорност во рамки на балансната група и
 - 3) Заедничка изјава потпишана од БОС на страната од која се истапува и од БОС на страната кон која се пристапува за утврдување на датумот и времето на промената.
- (3) Ако било која БОС од ставот 2 не издаде изјава или согласност, учесникот на пазарот може да покрене спор пред РКЕ против БОС која не ја дала потребната изјава или согласност.
- (4) Одлуката на РКЕ по спорот е конечна и обврзувачка, а незадоволната страна против неа може да поднесе тужба пред надлежен суд.
- (5) ОПЕЕ е должен да го изработи образецот на Барањето од ставот 1, и по претходно одобрување од РКЕ, да го објави на својата веб страна.

Член 54

- (1) Ако барањето од членот 53 е комплетно, ОПЕЕ е должен, во рок од 10 работни дена од приемот на барањето, да донесе одлука за промена на балансната одговорност.
- (2) Во одлуката од ставот 1, ОПЕЕ го определува датумот и времето на промената, ја внесува промената во Регистарот, ги известува сите заинтересирани страни и промената ја објавува на својата веб страна.
- (3) Ако барањето од ставот 1 е некомплетно, ОПЕЕ ќе донесе одлука за одбивање на барањето со образложение на причините за одбивањето.
- (4) Против одлуката од ставот 3, барателот може да достави барање за разрешување на спор до РКЕ во рок од 15 дена од денот на приемот на одлуката.
- (5) Одлуката на РКЕ по спорот е конечна и обврзувачка, а незадоволната страна против неа може да поднесе тужба пред надлежен суд.

IV. ПАЗАР СО БИЛАТЕРАЛНИ ДОГОВОРИ

Член 55

- (1) Пазарот со билатерални договори се состои од пазари со регулирани и нерегулирани билатерални договори.

Потрошувачи

Член 56

- (1) На пазарот можат самостојно да учествуваат како потрошувачи претпријатијата што имаат повеќе од 50 вработени и вкупен годишен приход или вкупна актива поголема од десет милиони евра во денарска противвредност.
- (2) Листата на потрошувачи кои можат самостојно да учествуваат на пазарот ја води ОПЕЕ врз основа на податоци од Централниот регистар на Република Македонија и, најдоцна до 30 април секоја година, ја објавува на својата веб страна, а потрошувачите имаат право за самостоен настап на пазарот почнувајќи од следниот ден, во согласност со одредбите од овие Правила.
- (3) Потрошувачите од листата од ставот 2 што за првпат се стекнуваат со право за самостоен настап на пазарот се должни да склучат договор со снабдувач или трговец најдоцна 60 дена по денот на стекнувањето на правото за самостојно учество на пазарот.
- (4) ОПЕЕ е должен, во рок од најмногу 5 работни дена од објавување на листата од ставот 2, да ги извести регистрираните учесници на пазарот што повеќе не се на листата и со тоа го изгубиле правото за самостоен настап, како и да ги извести нивните БОС.
- (5) Учесниците на пазарот од ставот 4 се должни да отпочнат постапка за повлекување од пазарот според овие Правила во рок не подолг од 10 работни дена од добивањето на известувањето од ставот 4.
- (6) Доколку учесникот на пазарот не постапи според одредбите од ставот 5, ОПЕЕ ќе отпочне постапка за раскинување на договорот за учество на пазарот според одредбите од овие Правила и ќе му наложи на учесникот да склучи договор со снабдувач во рок од најмногу 45 дена од денот на приемот на известувањето од ставот 4.

Член 57

- (1) Малите потрошувачи и домаќинствата можат по сопствен избор своите потреби од електрична енергија да ги обезбедат на:
 - 1) пазарот со нерегулирани билатерални договори, од снабдувачи со електрична енергија, или
 - 2) пазарот со регулирани билатерални договори, од снабдувачот во краен случај.
- (2) Снабдувачите се должни да го известат ОПЕЕ за бројот на потрошувачи што ги снабдуваат, како и за бројот на малите потрошувачи и домаќинства.
- (3) На потрошувачите што немаат договор за набавка на електрична енергија со снабдувач или трговец, операторот на соодветниот систем ќе им ја прекине испораката на електрична енергија.
- (4) По исклучок на ставот 3, операторот на соодветниот систем нема да им ја прекине испораката на електрична енергија на потрошувачите од категориите домаќинства и мали потрошувачи и тие потрошувачи ќе бидат снабдувани од снабдувачот во краен случај.

Регулирани билатерални договори

Член 58

- (1) Учесници на пазарот со регулирани билатерални договори се:
 - 1) производителот на електрична енергија на кој во лиценцата му е утврдена обврска да обезбеди јавна услуга,
 - 2) повластените производители на електрична енергија,
 - 3) снабдувачи во краен случај,
 - 4) снабдувачи на тарифни потрошувачи, заклучно до 31 декември 2014 година,
 - 5) ОЕПС за обезбедување на системски услуги и енергија за урамнотежување, заклучно до 31 декември 2014 година,
 - 6) ОПЕЕ за купување и продавање на произведената електрична енергија од ППЕЕ.

Член 59

- (1) ПЕЕ(ЈУ) склучува регулирани билатерални договори со:
 - 1) снабдувачи на тарифни потрошувачи, за испорака на електрична енергија за обезбедување на потребите на тарифните потрошувачи, заклучно со 31 декември 2014 година,
 - 2) снабдувач во краен случај, за испорака на електрична енергија за обезбедување на потребите на домаќинствата и малите потрошувачи, кои што избрале да бидат снабдувани од снабдувачот во краен случај.
 - 3) ОЕПС, за обезбедување на системски услуги и енергија за урамнотежување, во рамките на ограничувањата и можностите на производните единици на ПЕЕ(ЈУ), заклучно со 31 декември 2014 година.

Член 60

- (1) ОПЕЕ е должен да ја откупи електричната енергија произведена од ППЕЕ врз основа на договор за откуп на електрична енергија од ППЕЕ.
- (2) ППЕЕ е должен во рок од пет работни дена од денот на влегување на сила на решението за повластен производител издадено од РКЕ да достави барање до ОПЕЕ за склучување на договор за откуп на електрична енергија, во еден примерок во писмена форма.
- (3) Кон барањето од ставот 2, ППЕЕ е должен да ги достави следните документи:
 - 1) решение за стекнување на статус на ППЕЕ издадено од РКЕ;
 - 2) одлука за користење на повластена тарифа на електрична енергија произведена од обновливи извори на енергија издадена од РКЕ, и
 - 3) решение за согласност за приклучување издадено од соодветниот оператор на системот на кој е приклучен ППЕЕ.
- (4) Документите од ставот 3 се доставуваат во оригинал или копија заверена од нотар.

Член 61

- (1) ОПЕЕ е должен, во рок не подолг од 30 дена на поднесување на барањето на ППЕЕ, да склучи договор за откуп на електрична енергија од повластените производители, а со важност од денот на влегувањето во сила на решението за повластен производител издадено од РКЕ.
- (2) Договорот од ставот 1 особено содржи:
 - 1) предмет на договорот,
 - 2) времетраење на договорот,
 - 3) планирање на производството на електрична енергија;
 - 4) мерење на електричната енергија,

- 5) повластена тарифа, пресметка и плаќање,
 - 6) користење на намалена повластена тарифа на електрична енергија за повластениот производител што користи фосилни горива,
 - 7) престанување на договорот,
 - 8) начин на известување,
 - 9) доверливост на податоци.
- (3) ППЕЕ има право да го раскине договорот од ставот 1 и пред истекот на рокот за кој што е склучен договорот и во тој случај ќе го изгуби статусот на повластен производител, без право повторно да се стекне со тој статус.
 - (4) ОПЕЕ е должен да го изработи образецот на договорот од ставот 1 и, по претходно одобрување од РКЕ, да го објави на својата веб страна.

Член 62

- (1) ППЕЕ, врз основа на мерењата од страна на операторот на соодветниот систем на кој е приклучена електроцентралата, доставува фактура за испорачаната електрична енергија за календарски месец до ОПЕЕ и износот за плаќање го изразува во денари според средниот курс на НБРМ на последниот работен ден во календарскиот месец за кој се однесува фактурата.

Член 63

- (1) Откупената електрична енергија од членот 60, ОПЕЕ ќе ја продава на снабдувачите и трговците со електрична енергија коишто продаваат електрична енергија на потрошувачите од членот 82 став 3 од Законот за енергетика.
- (2) Снабдувачите и трговците од ставот 1 се должни од ОПЕЕ секој ден да откупуваат количина на електрична енергија произведена од ППЕЕ, соодветно на учеството на најавите за потребите од електрична енергија на нивните потрошувачи во вкупните предвидени потреби на потрошувачите на електрична енергија во Република Македонија.
- (3) Цената по која ОПЕЕ ја продава електричната енергија на снабдувачите и трговците се пресметува на крајот од месецот како просечна цена по која ОПЕЕ ја откупил електричната енергија од ППЕЕ, зголемена за трошоците за урамнотежување и потребните системски услуги поврзани со работата на ППЕЕ, направени во истиот месец.
- (4) Снабдувачите и трговците од ставот 1 се должни во сметките, односно фактурите што ги доставуваат до своите потрошувачи да достават информации за процентот на учество на електричната енергија произведена од ППЕЕ и просечната цена од ставот 3.

Член 64

- (1) ОПЕЕ, врз основа на прогнозите за потрошувачката на електрична енергија во целиот ЕЕС, изготвени во соработка со ОЕПС и предвиденото производство на електрична енергија од обновливи извори, врз основа на податоците доставени од ППЕЕ, е должен да изготвува и на својата веб страна да објавува прелиминарни прогнози на потрошувачката и прелиминарни прогнози на производството на електрична енергија за календарски месец.
- (2) Прелиминарните прогнози од ставот 1, ОПЕЕ ги објавува најдоцна 15 дена пред почетокот на календарскиот месец, а ги ажурира за втората половина од месецот на секој прв работен ден од месецот.
- (3) ОПЕЕ е должен да изготвува конечни прогнози за потрошувачката на електрична енергија во ЕЕС и прогнозираното производство од ППЕЕ и да ги објави на својата веб страна најдоцна 120 часа пред рокот за доставување на физичките распореди, утврден во членот 92.

- (4) Со објавените конечни прогнози од ставот 3 се прикажува процентот на учество на произведената електрична енергија од ППЕЕ во вкупната потрошувачка и истиот служи за определување на обврската на трговците и снабдувачите за откуп на електричната енергија од ППЕЕ од членот 63.
- (5) Податоците за прелиминарните и конечните прогнози од ставовите 1 и 3 и процентот од ставот 4 се објавуваат за секој ден од месецот и тоа за: периодот на ноќни часови од 00:00 до 07:00 и периодот на дневни часови од 07:00 до 24:00.

Нерегулирани билатерални договори

Член 65

- (1) Пазарот со нерегулираните билатерални договори ги вклучува договорите за купопродажба на електрична енергија склучени помеѓу учесниците на пазарот со примена на слободно формирани цени и услови за плаќање.
- (2) По исклучок на ставот 1 за нерегулираните билатерални договори за увоз, односно извоз на електрична енергија, едната договорна страна може да биде од странство.

Набавка на електрична енергија за покривање на загубите на електрична енергија

Член 66

- (1) ОЕПС реализира набавки на електрична енергија за покривање на загубите во преносната мрежа по пазарни услови, на транспарентен, недискриминаторен и конкурентен начин, согласно овие Правила.
- (2) ОДС реализираат набавки на електрична енергија за покривање на загубите во дистрибутивната мрежа и системските услуги по пазарни услови на транспарентен, недискриминаторен и конкурентен начин, согласно овие Правила.
- (3) ОЕПС и ОДС се должни да ги организираат постапките од ставовите 1 и 2 на начин кој ќе се обезбеди оптимална набавка, како и сигурно, безбедно и доверливо функционирање на соодветниот систем.

Член 67

- (1) ОЕПС, односно ОДС, се должни најмалку еднаш годишно да организираат отворен повик за набавките од членот 66, врз основа на правила и критериуми претходно одобрени од РКЕ.
- (2) Правилата и критериумите според кои ќе се вршат набавките од ставот 1, ОЕПС и ОДС се должни да ги достават до РКЕ заради одобрување, најдоцна два месеца пред почетокот на постапката за набавка.
- (3) РКЕ е должна да ги одобри правилата и критериумите од ставот 2 во рок од 15 работни дена дена од денот на приемот.
- (4) По исклучок од ставот 2, доколку ОЕПС или ОДС предвидуваат набавките од ставот 1 да ги вршат по претходно одобрените правила и критериуми, за тоа ја известуваат РКЕ најмалку 15 дена пред почетокот на постапката за набавка.

Мониторинг на набавка на загубите на електрична енергија

Член 68

- (1) ОЕПС и ОДС се должни да доставуваат месечни извештаи до РКЕ кои содржат информации за реализираните набавки од членот 66 и тоа: набавени количини на електрична енергија, цени по кои е извршена набавката, како и информации за доставените и прифатените понуди.
- (2) ОЕПС и ОДС се должни по барање на РКЕ да ја достават целокупната документација за сите спроведени набавки од членот 66.

Доверливост на комерцијалните и деловните податоци

Член 69

- (1) ОПЕЕ и операторите на соодветните мрежи се должни да обезбедат доверливост на комерцијалните и деловните податоци од склучените договори на учесниците на пазарот.

V. ДНЕВЕН ПАЗАР СО ПРИМЕНА НА ЛИСТА НА ПРИОРИТЕТИ

Член 70

- (1) Дневен пазар со примена на листа на приоритети се формира заради:
 - 1) оптимизирање на производството и потрошувачката на електрична енергија,
 - 2) обезбедување на нормално функционирање на ЕЕС,
 - 3) сигурност во снабдувањето со електрична енергија, како и
 - 4) намалување на трошоците на учесниците на пазарот.
- (2) Дневниот пазар од ставот 1 се заснова на билатерални трансакции помеѓу учесниците на пазарот.

Член 71

- (1) Дневниот пазар со примена на листа на приоритети им овозможува на учесниците на пазарот, по завршувањето на сите трансакции на пазарот на билатерални договори и доставувањето и усвојувањето на физичките распореди на балансната група, да купат или продадат електрична енергија со што ќе ги минимизираат своите отстапувања од номинираните физички распореди на електрична енергија.

Член 72

- (1) ОПЕЕ е должен, да подготви и да ги достави до РКЕ на одобрување процедурите за функционирање на дневниот пазар со примена на листа на приоритети, кои особено ќе го содржат следново:
 - 1) најава на учесници на дневниот пазар,
 - 2) начин на доставување на понуди за продажба и за купување електрична енергија на дневниот пазар, вклучувајќи и соодветните обрасци за нивно поднесување,
 - 3) начин на формирање на листите на приоритети за понуда и побарувачка на дневниот пазар,
 - 4) размена на податоци и информации,
 - 5) временски период и распоред на доставување на понуди, како и промена на понуди,
 - 6) ревизија на доставените понуди за продажба и за купување на електрична енергија на дневниот пазар,
 - 7) модел на порамнување помеѓу понудите за купување и за продавање,
 - 8) софтверска апликација за порамнување помеѓу понудата и побарувачката,
 - 9) затворање на трансакцијата на дневниот пазар,
 - 10) права и обврски на учесниците на дневниот пазар.
- (2) ОЕПС е одговорен за реализација на тргувањето на дневниот пазар со примена на листа на приоритети, изготвена од ОПЕЕ.

Член 73

- (1) Учесници на дневниот пазар со примена на листа на приоритети се БОС кои, во име на членките на балансната група што ја застапуваат, доставуваат понуди за продажба и

купување на електрична енергија, при што се должни да наведат за која членка доставуваат понуди.

- (2) На дневниот пазар не смеат да се дозволат трансакции во кои потрошувач на електрична енергија е продавач или во кои производител на електрична енергија е продавач, а купувач е потрошувач.

VI. ПАЗАР НА СИСТЕМСКИ УСЛУГИ

Член 74

- (1) ОЕПС е одговорен за набавка на системските услуги и енергијата за урамнотежување, дефинирани со Мрежните правила за пренос на електрична енергија.

Член 75

- (1) ОЕПС треба да воспостави и одржува регистар на учесници на пазарот на системски услуги и истиот да го објави на својата веб страна.
- (2) Секој учесник во пазарот на системски услуги има право да го прегледа Регистарот на учесници пазарот на системски услуги и може да побара да се коригираат неточностите во врска со своите податоци.
- (3) Договорот за учество на пазарот на системски услуги ќе биде раскинат и учесникот ќе биде избришан од Регистарот, доколку лиценцата за вршење на енергетска дејност на учесникот на пазарот на системски услуги е суспендирана, одземена или престанала да важи.

Регистрација на учесници на пазарот на системски услуги

Член 76

- (1) За учество на пазарот на системски услуги заинтересираните учесници на пазарот треба да достават писмено барање до ОЕПС.
- (2) Барањето од ставот 1 се доставува на образец БРСУ и треба да биде проследено со податоци за динамичките параметри на секоја производна единица и/или оптоварување за диспечирање со кои барателот ќе учествува на пазарот на системски услуги, доставени на соодветни обрасци ОДП.
- (3) Секој документ од ставот 2 треба да биде потпишан од овластени претставници на барателот.
- (4) Барателот за учество на пазарот на системски услуги е должен да достави точни вредности за динамичките параметри на производните единици, а за сите нови или ревитализирани единици да спроведува специфични тестови при што треба да бидат вклучени и претставници на ОЕПС.
- (5) Доколку некоја вредност не може да биде определена, се користи вредност од стандардизирани модели.
- (6) За доставување на неточни податоци или повторени нерегуларности во однос на веќе доставени податоци за динамичките параметри, ОЕПС има право да го одбие барањето, односно да го суспендира учесникот на пазарот на системски услуги.
- (7) Сите учесници на пазарот можат да станат учесници на пазарот на системски услуги доколку барем една производна единица или оптоварување за диспечирање од списокот наведен во барањето од ставот 1 ги исполнува критериумите за обезбедување на соодветна системска услуга, утврдени во Мрежните правила за пренос на електрична енергија.

- (8) На постапката за промена на списокот на производни единици или оптоварувања за диспечирање соодветно се применуваат правилата за регистрација на пазарот на системски услуги.

Член 77

- (1) Образецот БРСУ особено содржи:
- 1) име, адреса, контакт податоци и ЕИЦ код на барателот,
 - 2) имиња и податоци за сите лица овластени да го застапуваат барателот на пазарот на системски услуги,
 - 3) список на сите производни единици и оптоварувања за диспечирање со кои барателот ќе учествува на пазарот на системски услуги,
- (2) Лицата од точката 2) од ставот 1 се должни да поседуваат дигитални сертификати издадени од овластени институции од листата на овластени институции, објавена на веб страната на ОЕПС.
- (3) ОЕПС е должен да го изготви Образецот БРСУ, и по претходно одобрување од РКЕ, да го објави на својата веб страна.

Член 78

- (1) За производните единици за диспечирање, Образецот ОДП особено содржи :
- 1) тип на производна единица и кус опис (модел, ограничувања, итн.),
 - 2) номинална моќност изразена во MW,
 - 3) дозволено преоптоварување изразено во MW,
 - 4) минимално ниво на променливо оптоварување изразено во MW,
 - 5) нормална и критична брзина на зголемување на излезна моќност изразена во MW/min,
 - 6) нормална и критична брзина на намалување на излезна моќност изразена во MW/min,
 - 7) минимално време на исклучување од полно оптоварување изразено во min,
 - 8) минимално време потребно за повторно пуштање во погон од ладна и топла состојба изразена во min,
 - 9) расположивост за примарна резерва,
 - 10) расположивост за секундарна резерва,
 - 11) расположивост за терциерна резерва,
 - 12) карактеристики на AGC,
 - 13) расположивост за самостојно пуштање во погон од безнапонска состојба (black-start).
- (2) За оптоварувањата за диспечирање, Образецот ОДП особено содржи:
- 1) врвна моќност изразена во MW,
 - 2) точки на приклучување,
 - 3) минимално ниво на променливо оптоварување изразено во MW,
 - 4) максимално ниво на променливо оптоварување изразено во MW,
 - 5) нормална и критична брзина на зголемување на излезна моќност изразена во MW/min,
 - 6) нормална и критична брзина на намалување на излезна моќност изразена во MW/min,
 - 7) максимално ниво на оптоварување кое може да биде прекинато изразено во MW,
 - 8) максимално времетраење на прекилот изразено во min.
- (3) ОЕПС е должен да го изготви Образецот ОДП и да го објави на својата веб страна.

Член 79

- (1) По добивањето на Барањето од членот 76, ОЕПС утврдува дали се доставени потребните податоци и документација за регистрација за учество на пазарот на

системски услуги, како и тоа дали податоците и документите се доставени на пропишан начин и форма.

- (2) Ако ОЕПС утврди дека во Барањето за регистрација за учество на пазарот на системски услуги не се доставени потребните податоци и документи и/или потребните податоци и документи не се доставени на начин пропишан со овие Правила, ОЕПС ќе донесе заклучок со кој се утврдува дека Барањето е нецелосно.
- (3) Во заклучокот од ставот 2, ОЕПС ќе му укаже на учесникот на пазарот за недостатоците и ќе определи рок во кој недостатоците треба да се отстранат.
- (4) Ако барателот не ги отстрани недостатоците во рокот определен со заклучокот од ставот 3, ОЕПС ќе донесе решение за отфрлање на Барањето за регистрација за учество на пазарот на системски услуги.
- (5) Против решението од ставот 4, барателот може да достави барање за разрешување на спор до РКЕ во рок од 15 дена од денот на приемот на решението.
- (6) Одлуката на РКЕ по спорот е конечна и обврзувачка, а незадоволната страна против неа може да поднесе тужба пред надлежен суд.

Член 80

- (1) Ако ОЕПС утврди дека барањето од членот 76 е доставено на пропишан начин и форма и дека кон Барањето се доставени потребните податоци и документи за регистрација, во рок од 20 работни дена од денот на приемот на барањето ќе провери дали производните единици или оптоварувања за диспечирање според податоците за динамичките параметри доставени на соодветните обрасци ОДП ги исполнуваат критериумите дефинирани во Мрежните правила за пренос на електрична енергија.
- (2) Ако ОЕПС утврди дека се исполнети критериумите од ставот 1, ќе донесе заклучок за уредност на Барањето.
- (3) Заклучокот за уредност на барањето од ставот 2, ОЕПС до барателот го доставува со потпишан Договор за условите и начинот за учество на пазарот на системски услуги во четири примерока.
- (4) Барателот е должен да го потпише договорот од ставот 3 и, во рок од 5 дена од денот на приемот на договорот, да достави до ОЕПС два примерока од потпишаниот договор.

Член 81

- (1) По приемот на Договорот од членот 80, ОЕПС врши упис на учесникот на пазарот во Регистарот на учесници на пазарот на системски услуги.
- (2) Во Регистарот од ставот 1 се запишуваат само производните единици или оптоварувањата за диспечирање што ги исполнуваат критериумите дефинирани во Мрежните правила за пренос на електрична енергија.
- (3) Со денот на уписот во Регистарот, учесникот на пазарот се стекнува со својство на учесник на пазарот на системски услуги.

Член 82

- (1) Учесникот на пазарот на системски услуги е должен, при промена на динамичките параметри, да ги ажурира и да ги испрати ревидирани до ОЕПС во временски период не подолг од шест часа од промената.
- (2) Промената на динамичките параметри нема да се земе во предвид при порамнувањето на отстапувањата.
- (3) ОЕПС има право во секое време да ги провери доставените податоци за динамичките параметри на учесникот на пазарот на системски услуги.

План за набавка на системски услуги

Член 83

- (1) ОЕПС е должен да подготвува План за набавка на системски услуги за секоја календарска година и, најдоцна до последниот работен ден во месец ноември, да го објави на својата веб страна.
- (2) Планот од ставот 1 ги содржи потребите по тип на услуга и оперативна резерва, во согласност со Мрежните правила за пренос на електрична енергија.
- (3) Во текот на годината ОЕПС го ажурира планот од ставот 1, во согласност со актуелната електроенергетска состојба во ЕЕС.

Набавка на системски услуги

Член 84

- (1) ОЕПС набавува системски услуги и соодветна оперативна резерва и енергија за урамнотежување, по пазарни услови, на транспарентен, недискриминаторен и конкурентен начин, согласно овие Правила.
- (2) ОЕПС е должен најмалку еднаш годишно да организира отворен повик за набавките од ставот 1 врз основа на правила и критериуми претходно одобрени од РКЕ.
- (3) Најдоцна два месеца пред почетокот на постапката за набавка од ставот 1 ОЕПС е должен правилата и критериумите од ставот 2 да ги достави до РКЕ заради одобрување.
- (4) РКЕ е должна да ги одобри правилата и критериумите од ставот 3 во рок од 15 работни дена од денот на приемот.
- (5) По исклучок од ставот 3, доколку ОЕПС предвидува набавките од ставот 1 да ги врши по претходно одобрените правила и критериуми, за тоа ќе ја извести РКЕ најмалку 15 дена пред почетокот на постапката за набавка.

Регулаторен преглед на системските услуги

Член 85

- (1) ОЕПС е должен да доставува месечни извештаи до РКЕ кои содржат информации за реализираните набавки од членот 84 и тоа:
 - 1) преглед на барањата за системски услуги кои биле реализирани,
 - 2) количините по тип на системска услуга кои се набавени и
 - 3) вкупни трошоци по тип на услуга, со образложение за евентуално отстапување од планираниот буџет за набавки.
- (2) ОЕПС е должен по барање на РКЕ да ја достави целокупната документација за сите спроведени набавки од членот 84.

VII. ПРАВИЛА ЗА ФИЗИЧКИ РАСПОРЕДИ

Член 86

- (1) Во физичките распореди што БОС ги доставува до ОПЕЕ, треба да се прикажат трансакциите од билатералните договори на сите членки на балансната група, поодделно за електричната енергија што се внесува во точките на прием, односно продажбата на електрична енергија и електричната енергија што се презема во точките на испорака, односно купувањето на електрична енергија.
- (2) ОЕПС е должен да го изготви конечниот распоред за диспечирање врз основа на доставените информации од ОПЕЕ за конечниот физички распоред.

- (3) Во физичките распореди од ставот 1, збирот на трансакциите на прием, односно продажба на електрична енергија треба да биде еднаков на збирот на трансакциите за испорака, односно купување на електрична енергија.
- (4) За секој доставен и хармонизиран физички распоред, ќе се смета дека е заснован на потпишан билатерален договор.

Член 87

- (1) Сите БОС, освен ОПЕЕ, се должни во физичкиот распоред од членот 86 да предвидат набавка на електрична енергија од ППЕЕ во секој период од ставот 5 од членот 64, така што номинациите за набавка на електрична енергија од ППЕЕ за сите трговци и снабдувачи во балансната група се пресметуваат како производ помеѓу процентот утврден во ставот 5 на членот 64 и номинациите за продажба на електрична енергија на потрошувачите.
- (2) Номинациите за откуп на електричната енергија од ППЕЕ од ставот 1 ќе се сметаат и за реализирани количини, а отстапувањата помеѓу конечните прогнози за производство на електрична енергија од ППЕЕ од ставот 3 на членот 64 и реализираното производство од ППЕЕ ќе се сметаат како отстапувања за кои балансно е одговорен ОПЕЕ.

Известување за расположивост на единиците за диспечирање

Член 88

- (1) Сите учесници на пазарот на системски услуги се должни да достават известување за расположивоста на своите единици за диспечирање за секоја седмица што започнува во понеделник, најмалку три работни дена пред почетокот на седмицата.
- (2) ОЕПС, по проверката на податоците доставени со известувањата од ставот 1 и по неопходните консултации со учесниците на пазарот на системски услуги, составува листа на прифатени расположиви единици за диспечирање за соодветната седмица.
- (3) ОЕПС е должен поединечно да го извести секој учесник на пазарот на системски услуги чишто единици се прифатени за диспечирање и се во листата од ставот 2, најдоцна до 12:00 часот во последниот работен ден пред седмицата за која се однесува листата.
- (4) Распоживоста на единиците за диспечирање од известувањето од ставот 3 е обврзувачка.
- (5) ОЕПС е должен да изготви упатство во кое ќе бидат уредени постапките од ставот 1 и постапките за промена на информациите за расположивост во текот на седмицата, вклучувајќи ги сите неопходни обрасци и упатства и, по одобрување од РКЕ, да ги објави на својата веб страна.

Изготвување на физички распореди

Член 89

- (1) Физичките распореди се изготвуваат за секој трговски интервал и се изразуваат во целобројни вредности во MW, но различни од нула.
- (2) Физичките распореди за учесниците на пазарот што обезбедуваат системски услуги со производни единици за диспечирање се изготвуваат поодделно за секоја единица за диспечирање.
- (3) ОПЕЕ е должен да ги изработи и да ги објави на својата веб страна постапките за доставување, усогласување и верификација на доставените физички распореди, вклучувајќи ги и сите неопходни појаснувања, упатства и обрасци за изработка и доставување на физичките распореди.

Член 90

- (1) ППЕЕ со инсталиран капацитет поголем или еднаков на 10 MW имаат обврска до ОПЕЕ да доставуваат податоци за планираното производство на електрична енергија за секој трговски интервал, според рокови и обрасци утврдени со постапките од ставот 3 на членот 89.
- (2) ППЕЕ со инсталиран капацитет помал од 10 MW немаат обврска за доставување на физички распореди, но имаат обврска до ОПЕЕ да доставуваат планирани распореди на очекуваното производство. ОПЕЕ доставува збирен физички распоред за сите ППЕЕ.

Член 91

- (1) За потрошувачите кај кои што не се вградени броила со можност за часовно и далечинско отчитување, нивните оптоварувања на часовно ниво, врз основа на кои снабдувачите ги изготвуваат физичките распореди, се определува преку СДКО за типични групи потрошувачи.
- (2) ОДС ги изготвуваат СДКО за типичните групи потрошувачи присутни во соодветниот дистрибутивен систем и ги доставуваат на одобрување до РКЕ.
- (3) ОДС ги доставуваат СДКО од ставот 2 до ОПЕЕ, по претходно одобрение од РКЕ.
- (4) Кон доставените СДКО до РКЕ, ОДС доставуваат и образложение, што особено содржи:
 - 1) начин на дефинирање и групирање на потрошувачите во типични групи,
 - 2) СДКО за типичните групи по периоди во текот на годината и карактеристични денови (работни и неработни денови),
 - 3) методот користен за определување на СДКО,
 - 4) користени податоци при изработката на СДКО.
- (5) ОДС се должни најдоцна до 31 март да изготвуваат анализа од примената на СДКО за претходната календарска година. Во анализата треба да се препорача дали има потреба од промена на користените СДКО.

Временски рокови за доставување, проверка и прифаќање на физичките распореди

Член 92

- (1) БОС ги доставува до ОПЕЕ физичките распореди за својата балансна група за секој ден на испорака, подготвени во согласност со овие Правила, најдоцна до 14:00 часот во првиот претходен работен ден.
- (2) БОС која што во својата балансна група има производители или потрошувачи на електрична енергија приклучени на дистрибутивната мрежа се должни своите физички распореди да ги доставуваат и до соодветниот ОДС.
- (3) ОПЕЕ и ОЕПС ги проверуваат физичките распореди од ставот 1, а ОПЕЕ ќе ја извести БОС за прифаќање или неприфаќање на распоредите.

Член 93

- (1) ОПЕЕ, или ОЕПС преку ОПЕЕ, ќе побараат ревизија на физичките распореди поради очигледни грешки или поради недоволно јасни податоци.
- (2) БОС се целосно одговорни за грешките во своите номинации на физички распореди и во случаите кога ОПЕЕ не побарал ревизија на физичките распореди.

Член 94

- (1) ОПЕЕ е должен да ги извести БОС дали доставените физички распореди се одобруваат, најдоцна 30 минути по рокот утврден во членот 92.
- (2) Доколку физичкиот распоред од ставот 1 е одобрен, истиот ќе се смета за конечен.

- (3) Доколку физичкиот распоред од ставот 1 не е одобрен, ОПЕЕ ќе побара од БОС да достави коригиран физички распоред во согласност со упатствата од членот 89, најдоцна еден час по рокот утврден во членот 92.

Член 95

- (1) Доколку БОС не достави нови коригирани физички распореди до рокот утврден во членот 94, или доставените физички распореди повторно не се усогласени, ОПЕЕ во соработка со ОЕПС ќе дефинира нови физички распореди.
- (2) Ако причините за неусогласеност на физичките распореди се различни номинации во две балансни групи, за новите физички распореди за групите:
- 1) ќе се смета дека меѓусебната трансакција на овие две БОС не постои, ако едната БОС номинирала трансакција, а другата не номинирала трансакција,
 - 2) ќе се усвои трансакцијата со помала апсолутна вредност, ако двете БОС номинираат различни меѓусебни трансакции во иста насока,
 - 3) ќе се смета дека нивната меѓусебна трансакција е еднаква на нула (не постои), ако двете БОС номинираат еднакви трансакции, но во различна насока.
- (3) Ако причините за неусогласеност на физичките распореди се различни номинации во иста балансна група, во новите физички распореди ќе се усвои трансакцијата со помала апсолутна вредност.

Член 96

- (1) Конечниот распоред за диспечирање е обврзувачки за учесниците на пазарот и отстапувањата од истиот ќе подлежат на порамнување на отстапувањата согласно овие Правила, при што треба да се земат во предвид и промената на физички распореди во текот на денот.
- (2) По усогласувањето на сите физички распореди, БОС добиваат конечен извештај изготвен од ОПЕЕ во соработка со ОЕПС за прифаќање или одбивање на физичките распореди најдоцна два часа по рокот утврден во членот 92.

Член 97

- (1) ОЕПС е должен да го информира ОПЕЕ за евентуалните технички ограничувања кои би можеле да значат делумно или целосно неисполнување на одредени физички распореди за што ОПЕЕ е должен да ги извести БОС.

Промени на физички распореди во текот на денот

Член 98

- (1) БОС имаат право да достават нов физички распоред или да направат корекција на претходно одобрен физички распоред поради настанати трансакции на дневниот пазар со листа на приоритети или пазарот на билатерални договори.
- (2) БОС до ОПЕЕ го доставува барањето за корекција на физички распоред поради промена во билатерален договор најдоцна 60 минути пред почетокот на часот за кој се однесува физичкиот распоред.
- (3) Корекциите на физичките распореди настанати како резултат на трансакции на дневниот пазар со листа на приоритети ги врши ОЕПС и така коригираните физички распореди ќе се сметаат за конечни и истите ги доставува до БОС и ОПЕЕ.
- (4) Промените на физичките распореди од ставот 1 се однесуваат за трансакции во Република Македонија.
- (5) Промените на прекуграничните трансакции на физичките распореди ќе се реализираат согласно Правилата за INTRA DAY трансакции на соодветната интерконекција објавени на веб-страницата на ОЕПС, претходно одобрени од РКЕ.

Член 99

- (1) ОПЕЕ е должен да ја извести БОС за одобрување, односно неодобрување на барањето за доставената промена на физичкиот распоред најдоцна 45 минути пред почетокот на часот за кој се однесува физичкиот распоред.
- (2) Ако барањето за корекција е одобрено, коригираниот физички распоред ќе се смета за конечен.
- (3) Доколку бараната промена на физичкиот распоред не е одобрена, БОС е должна да достави коригиран физички распоред најдоцна 30 минути пред почетокот на часот за кој се однесува физичкиот распоред.
- (4) Доколку, БОС не достави коригиран физички распоред во рокот утврден во ставот 3, или доставениот физички распоред повторно не е усогласен, ОПЕЕ, во соработка со ОЕПС, ќе дефинира нов физички распоред според постапките утврдени во членот 95.

IX. МЕРЕЊА

Член 100

- (1) Мерењата на електрична енергија и моќност се вршат врз основа на Мрежните правила за пренос на електрична енергија и Мрежните правила за дистрибуција на електрична енергија, а во овие Правила се утврдуваат дополнителни барања и критериуми за мерната опрема и начинот на мерење.

Член 101

- (1) Во смисла на овие Правила, како мерни точки се сметаат:
 - 1) секоја точка на прием или испорака на електрична енергија помеѓу преносната мрежа, односно дистрибутивните мрежи и производителите или потрошувачите, приклучени на преносната мрежа, односно дистрибутивните мрежи,
 - 2) секоја точка на поврзување помеѓу преносната мрежа и дистрибутивните мрежи,
 - 3) секоја точка на интерконективно поврзување помеѓу ЕЕС на Република Македонија со ЕЕС на соседна држава,
 - 4) виртуелните мерни точки, дефинирани во согласност со одредбите од Протоколот од членот 121.
- (2) ОЕПС и ОДС се должни на секоја мерна точка од ставот 1 да и доделат уникатен идентификациски код, во согласност со Протоколот од членот 121.
- (3) Сите мерни точки од ставот 1, освен виртуелните мерни точки, мора да бидат опремени со пресметковни броила во согласност со соодветните мрежни правила, а измерените податоци со пресметковните броила служат за утврдување на реализираните приеми, односно испораки на електрична енергија.
- (4) Покрај обврската од ставот 3, мерните точки на поврзување со преносната мрежа задолжително се опремуваат и со контролни броила, во согласност со Мрежните правила за пренос.
- (5) Во мерните точки во дистрибутивните мрежи може да се постават контролни броила во согласност со соодветните мрежни правила за дистрибуција или по барање на корисникот на мрежата на негов трошок.
- (6) Во случај на дефект или испад на пресметковно броило се користат податоците од мерењата од контролните броила.

Член 102

- (1) Броилата вградени во мерните места од членот 101 мора да бидат со можност за часовно и далечинско отчитување.

- (2) По исклучок од ставот 1, во мерните места во дистрибутивните системи за напојување на потрошувачи каде инсталираната моќност за мерното место, утврдена во издаденото решение за согласност за приклучување, е еднаква или помала од 500 kW можат да се вградат броила без можност за часовно и далечинско отчитување.
- (3) Броилата од ставот 1 се читаат за секој трговски интервал и измерените количини служат за пресметка на отстапувањата во соодветниот трговски интервал.
- (4) По исклучок од ставот 3, броилата на потрошувачите од ставот 2 се читаат месечно во согласност со соодветните тарифни системи и соодветните правила за снабдување со електрична енергија, при што измерените количини и соодветната СДКО, служат за пресметка на отстапувањата во секој трговски интервал од месецот.
- (5) За сите мерни места опремени со броила за часовно и далечинско отчитување, ОЕПС и ОДС се должни да ги доставуваат секој ден податоците од мерењата до БОС без надокнада, најдоцна до 10:00 часот за реализираните количини од претходниот календарски ден.
- (6) Податоците од ставот 5 се од информативен карактер, а начинот на доставување на податоците се уредува со договор што ќе го склучат ОЕПС, односно ОДС и БОС.

Член 103

- (1) ОЕПС и ОДС се одговорни за читање на пресметковните и контролните броила, во зависност од тоа во чија мрежа се наоѓаат броилата.
- (2) ОЕПС и ОДС се должни да ги достават до ОПЕЕ податоците од мерењата од ставот 1 во согласност со Протоколот од членот 121.
- (3) ОПЕЕ ги доставува добиените податоци од мерењата од ставот 2 до секоја БОС најдоцна пет работни дена по приемот на комплетните податоците добиени од ОЕПС и ОДС.

Член 104

- (1) ОЕПС и ОДС водат регистри на мерни точки на соодветната мрежа, кои особено содржат:
 - 1) уникатен код за идентификација за мерната точка,
 - 2) податоци за учесникот на пазарот што презема или испорачува електрична енергија преку мерното место,
 - 3) податоци за припадност на учесникот на пазарот кон балансна група или податоци за снабдувачот за потрошувачите што не учествуваат самостојно на пазарот,
 - 4) типичната група за потрошувачите за кои се применуваат СДКО,
 - 5) сите други информации во согласност со соодветните мрежни правила и/или овие Правила.
- (2) ОЕПС и ОДС се должни навремено да ги ажурираат податоците од регистрите на мерни точки.
- (3) ОЕПС и ОДС се должни да му овозможат на ОПЕЕ непречен далечински пристап до своите регистри или на поинаков начин, договорен помеѓу ОЕПС, ОДС и ОПЕЕ, да ги доставуваат податоците од своите регистри.
- (4) Во случај на разлика помеѓу податоците во регистрите на мерни точки и податоците доставени до ОПЕЕ, за потребите на овие Правила како меродавни ќе се сметаат податоците што ги поседува ОПЕЕ.

Член 105

- (1) ОДС се должни да изготвуваат План за вградување на пресметковни броила со можност за часовно и далечинско отчитување кај потрошувачите за период од две години.

- (2) Планот од ставот 1 се доставува на одобрување до РКЕ најдоцна до 31 октомври, а се однесува за следните две календарски години.

Член 106

- (1) Доколку измерените количини преку пресметковните и контролните броила не се расположиви или, во постапка пропишана со соодветните мрежни правила, е утврдено дека не се точни, ОЕПС и ОДС како измерени ќе ги сметаат пресметаните количини врз основа на кривите на оптоварување во соодветното мерно место добиени од измерените податоци за претходните 12 месеци.

Х. ПРЕСМЕТКА И ПЛАЌАЊЕ НАДОМЕСТОЦИ ЗА ОТСТАПУВАЊАТА

Член 107

- (1) Пресметката на отстапувањата на балансната група се врши врз основа на разликата помеѓу потврдените физички распореди и измерената количина на електрична енергија во секој трговски интервал.
- (2) Пресметките од ставот 1 ги врши ОПЕЕ.
- (3) Финансиските обврски произлезени од отстапувањата од ставот 1 се надоместуваат за секој календарски месец.
- (4) Пресметките на отстапувањата помеѓу потврдените физички распореди и измерените количини на електрична енергија, како и надоместоците за отстапувањата се вршат со примена на Методологијата за пресметка на надоместокот за услугите за урамнотежување содржана во Прилогот 1, кој е составен дел на овие Правила.
- (5) Отстапувањата од ставот 1, врз основа на кои се пресметуваат надоместоците, се изразуваат во MW, односно MWh.

Член 108

- (1) Збирот на остварените (измерените) количини на електрична енергија за секоја балансна група се состои од алгебарски збир на измерени вредности електрична енергија во точките на прием, односно испорака на сите мерни места на членките во балансната група.
- (2) За мерните места кај кои не се вградени броила со можност за часовно и далечинско отчитување, за измерени количини на електрична енергија во секој трговски интервал ќе се сметаат пресметаните количини врз основа на измерената месечна потрошувачка на електрична енергија и соодветната СДКО.

Член 109

- (1) ОПЕЕ, врз основа на пресметките од членот 107, изготвува месечна пресметка на отстапувањата и пресметка на надоместокот за направените отстапувања за секоја балансна група и пресметките, заедно со сите податоци врз основа на кои се изготвени, ги доставува до БОС и до ОЕПС.
- (2) ОПЕЕ е должен да ги достави до БОС пресметките од ставот 1 заедно со фактура, издадена од ОЕПС, за плаќање на надоместокот најдоцна 60 дена по завршување на календарскиот месец за кој се однесува пресметката.
- (3) Доколку според пресметките од ставот 1 произлегува дека ОЕПС треба да плати надоместок на БОС, ОПЕЕ заедно со пресметките, до БОС ќе достави и известување за БОС да направи и достави фактура до ОЕПС.

Член 110

- (1) БОС има право на приговор на месечната пресметка на отстапувањата во рок од пет работни дена од денот на прием на пресметката и кон приговорот е должна да достави образложение и соодветна документација.
- (2) БОС е должна да ја плати фактурата од членот 109 во рокот наведен во фактурата, независно од поднесениот приговор од ставот 1.
- (3) ОПЕЕ е должен да одговори на приговорот во рок од пет работни дена од денот на приемот на приговорот.
- (4) По одговорот од ставот 3, БОС има право да покрене спор пред РКЕ.
- (5) Одлуката на РКЕ по спорот е конечна и обврзувачка, а незадоволната страна против неа може да поднесе тужба пред надлежен суд.
- (6) По правосилноста на одлуката од ставот 5 соодветно ќе се коригира фактурата од членот 109.

Член 111

- (1) Доколку ОЕПС или ОДС увидат дека постои грешка во податоците од мерењата доставени до ОПЕЕ во согласност со Протоколот од членот 121 се должни за тоа да го известат ОПЕЕ. Известувањето за корекција на податоците за месецот М-6, ОЕПС или ОДС го доставуваат заедно со податоците за месецот М.
- (2) За случаите од ставот 1, ОПЕЕ е должен да изготви корекција на месечната пресметка и фактура од членот 109 во рок од пет работни дена од денот на приемот на известувањето и коригираните податоци од ОЕПС или ОДС.
- (3) БОС има право на приговор на пресметката и фактурата од ставот 2 во постапка во согласност со членот 110.

XI. ПРЕСМЕТКИ И ПЛАЌАЊА НА ПАЗАРОТ НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Член 112

- (1) Врз основа на потврдените физички распореди ОПЕЕ, за секој календарски месец, изготвува известувања во кои ќе бидат содржани информациите за потврдените трансакции за секој трговски интервал во месецот и известувањата ги доставува до сите учесници на пазарот, најдоцна три работни дена по истекот на календарскиот месец.

Член 113

- (1) Учесниците на пазарот, освен потрошувачите и ППЕЕ, се должни најдоцна до шестиот работен ден во секој календарски месец до ОПЕЕ, врз основа на податоците од членот 112, да го достават Образецот за физички трансакции, изготвен од ОПЕЕ и објавен на неговата веб страна.
- (2) Врз основа на доставениот образец од ставот 1, ОПЕЕ ќе издаде Потврда за физички трансакции на образец изготвен од ОПЕЕ и објавен на неговата веб страна.

Пресметка и плаќање на трансакции на пазарот на системски услуги

Член 114

- (1) Врз основа на договорите со кои ОЕПС набавува системски услуги и оперативна резерва од учесниците на пазарот на системски услуги и правилата од членот 84, ОЕПС, за секој календарски месец и за секој трговски интервал во месецот, прави пресметка за реализираните системски услуги.

- (2) Пресметките од ставот 1, ОЕПС ги доставува до договорната страна најдоцна пет работни дена по истекот на календарскиот месец.
- (3) Доколку договорната страна што обезбедува системска услуга не се согласува со доставената пресметка има право да достави приговор до ОЕПС во рок од пет работни дена од денот на приемот на пресметката од ставот 1, во спротивно пресметката од ставот 1 ќе се смета за конечна.

Член 115

- (1) ОЕПС е должен да одговори на приговорот од членот 114 во рок од пет работни дена од денот на приемот на приговорот и да ја извести договорната страна за целосно или делумно прифаќање или одбивање на приговорот.
- (2) ОЕПС до договорната страна ќе достави конечна пресметка во рок од пет дена од денот на приемот на приговорот, доколку приговорот од учесникот на пазарот на системски услуги е целосно или делумно прифатен.
- (3) ОЕПС во текот на разгледувањето на приговорот од учесникот на пазарот на системски услуги, може да побара од истиот, да достави дополнителни информации во рок од пет дена од приемот на барањето.
- (4) Конечната пресметка на ОЕПС е задолжителна за учесниците на пазарот на системски услуги, а во случај на натамошно несогласување на учесникот на пазарот на системски услуги или приговорот од членот 114, учесникот на пазарот може да покрене спор пред РКЕ.
- (5) Одлуката на РКЕ по спорот е конечна и обврзувачка, а незадоволната страна против неа може да поднесе тужба пред надлежен суд.

Член 116

- (1) Врз основа на конечната пресметка за реализирани системски услуги, учесниците на пазарот на системски услуги доставуваат фактури до ОЕПС.

XII. ПОСЕБНИ ОДРЕДБИ

Член 117

- (1) Во ситуации кога преку мерна точка на потрошувач опремена со броила со можност за часовно и далечинско отчитување, друг потрошувач презема електрична енергија преку мерна точка за која броилата немаат можност за часовно и далечинско отчитување, оптоварувањата на вториот потрошувач на часовно ниво се пресметуваат според СДКО за вториот потрошувач.
- (2) Реализираните часовни отповарувања за првиот потрошувач се пресметуваат како разлика помеѓу измерените големини во првата мерна точка и пресметаните оптоварувања за вториот потрошувач.

Времено престанување на функционирањето на пазарот

Член 118

- (1) Кога со одлука е прогласена електроенергетска кризна состојба, или кризна состојба прогласена во согласност со закон или доколку ЕЕС се доведе во состојба на висок оперативен ризик, функционирањето на пазарот може делумно да се суспендира.
- (2) Во случаите од ставот 1, ОЕПС е должен да преземе една или комбинација од следниве мерки:
 - 1) отстапување од подредувањата на дневниот пазар со примена на листа на приоритети,
 - 2) отстапување од распоредот за диспечирање,

- 3) побара враќање во погон на одредени производни единици или мрежна опрема, кои се надвор од погон поради постоечките распореди на диспечирање или поради краткорочни планирани одржувања,
 - 4) искористување на можните капацитети за дополнително користење на производните единици кои се во погон.
- (3) Во смисла на овие Правила како висок оперативен ризик на ЕЕС се сметаат работа на системот во една од следниве состојби, дефинирани во Мрежните правила за пренос: нарушена, вонредна и состојба за повторно воспоставување.
 - (4) ОПЕЕ е должен најдоцна во рок од 24 часа од преземање на некоја од мерките од ставот 2 да ги објави на својата веб страна причините за делумната суспензија и објавата да биде достапна се до целосното укинување на суспензијата.

Член 119

- (1) ОЕПС има право во случај на виша сила да ги суспендира, во целост или делумно, одделни трансакции на пазарот.
- (2) Во случај на виша сила, учесниците на пазарот се должни да ги следат инструкциите на ОЕПС, при што ОПЕЕ е должен да изготви корекции на одобрени физички распореди во согласност со овие инструкции.

Размена на информации

Член 120

- (1) ОЕПС, ОДС и ОПЕЕ го определуваат и објавуваат карактерот на доверливост за секој тип на информација и документи во врска со пазарот во согласност со закон и друг пропис.

Член 121

- (1) ОЕПС е должен да донесе Правила за комуникација со кои се уредува начинот на комуникација и условите кои треба да ги исполнат комуникациските системи и да ги објави на својата веб страна.
- (2) Секоја БОС и сите учесници на пазарот кои не се под директно управување на ОЕПС се должни да обезбедат комуникација со ОЕПС и ОПЕЕ во согласност со барањата од Правилата за комуникација.
- (3) Начинот, формата и содржината на податоците и информациите што се доставуваат или разменуваат помеѓу ОЕПС, ОПЕЕ и/или ОДС се уредува со Протокол за доставување и размена на податоци и информации.

Известување и објавување

Член 122

- (1) ОПЕЕ и ОЕПС се должни навремено да ги објавуваат и да ги ажурираат информациите поврзани со функционирањето на пазарот.
- (2) На својата веб страна ОПЕЕ и ОЕПС ги објавуваат сите извештаи, други документи и информации кои, согласно закон и други прописи, ги изработуваат или на друг начин имаат пристап до нив, а кои се од јавен карактер и се од интерес за учесниците на пазарот и за јавноста.

Член 123

- (1) ОПЕЕ е должен, најдоцна до 10:00 часот, на својата веб страна да ги објави следниве информации за секој трговски интервал од претходниот ден:
 - 1) цена за пресметка на надоместокот за отстапувањата, определена во согласност со одредбите од овие Правила,
 - 2) збирни податоци за набавените количини на балансна електрична енергија и ангажираните системски услуги, во соработка со ОЕПС.

Член 124

- (1) ОЕПС е должен, најдоцна до 10:00 часот, на својата веб страна да ги објави следните информации за претходниот ден, а се поврзани со функционирање на пазарот:
 - 1) збирни податоци за производство и потрошувачка на електрична енергија во ЕЕС,
 - 2) ограничувањата во ЕЕС,
 - 3) информациите за работата, сигурноста и адекватноста на ЕЕС и
 - 4) други информации поврзани со работата на ЕЕС што не се од доверлив карактер.

Изменување и дополнување на Пазарните правила

Член 125

- (1) РКЕ е должна на секои две години да врши редовна ревизија на овие Правила.
- (2) Секој учесник на пазарот може да изготви предлог за изменување и дополнување на овие Правила и да достави до РКЕ, барање за ревизија.
- (3) РКЕ може да врши и вонредна ревизија на овие Правила по барање на учесник на пазарот.
- (4) РКЕ, врз основа на резултатите од ревизиите, може да отпочне постапка за промена или донесување на нови Правила.

XIII. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 126

- (1) ОПЕЕ, односно ОЕПС, ќе ги донесат:
 - 1) Образецот БРУП од членот 13 во рок шест месеци од денот на влегување во сила на овие Правила,
 - 2) Образецот на Договорот за балансна одговорност од членот 38 во рок од шест месеци од денот на влегување во сила на овие Правила,
 - 3) Образецот на Барањето за регистрација на БОС од членот 39 во рок од шест месеци од денот на влегување во сила на овие Правила,
 - 4) Образецот на Барањето за престанување на статусот на БОС од членот 48 во рок од шест месеци од денот на влегување во сила на овие Правила,
 - 5) Образецот на Барањето за пренесување на балансна одговорност од членот 53 во рок од шест месеци од денот на влегување во сила на овие Правила,
 - 6) Образецот на Договорот за откуп на електрична енергија од повластените производители од членот 61 во рок од шест месеци од денот на влегување во сила на овие Правила,
 - 7) Процедурите од членот 72 во рок од шест месеци од денот на влегување во сила на овие Правила,
 - 8) Образецот БРСУ од членот 77 во рок од шест месеци од денот на влегување во сила на овие Правила,
 - 9) Упатството од членот 88 во рок од шест месеци од денот на влегување во сила на овие Правила,
 - 10) Упатствата од членот 89 во рок од шест месеци од денот на влегување во сила на овие Правила,
 - 11) Образецот и Потврдата од членот 113 во рок од три месеци од денот на влегување во сила на овие Правила.
 - 12) Правилата за комуникација од членот 121 во рок од три месеци од денот на влегување во сила на овие Правила.

- (2) ОДС се должни да ги достават на одобрување до РКЕ, СДКО од членот 91 во рок од три месеца од денот на влегувањето во сила на овие Правила.
- (3) До исполнување на обврската од ставот 2, а по 30 јуни 2014 година, ќе се применуваат СДКО изготвени од РКЕ.
- (4) ОЕПС, ОПЕЕ и ОДС во рок од 12 месеци од влегувањето во сила на овие Правила, се должни заеднички да изготват Протокол од членот 121 и да го потпишат по претходно одобрување од РКЕ.
- (5) До донесувањето на обрасците од ставот 1 ќе се применуваат постоечките обрасци.
- (6) До донесување на одлука од страна на ОЕПС, односно ОПЕЕ за времетраењето на диспечерскиот, трговскиот односно пресметковниот интервал, овие интервали ќе изнесуваат 60 минути.

Член 127

- (1) Во рок од шест месеци од денот на влегување во сила на овие Правила, ОЕПС е должен на мерните места на сите точки на прием и испорака во и од преносната мрежа, да обезбеди технички услови за мерење на електричната енергија на часовно ниво, вклучувајќи ги и системските услуги.

Член 128

- (1) РКЕ, најдоцна до 31 март 2014 година, ќе донесе одлука со која ќе го определи периодот до кој нема да се пресметуваат отстапувањата на реализираните трансакции од номинираните трансакции и нема да постои обврска за плаќање надоместок за отстапувањата, за учесниците на пазарот што вршат регулирана енергетска дејност.

Член 129

- 1) По исклучок од одредбите од членот 56, потрошувач што се стекнал со право за самостоен настап на пазарот според листата објавена во 2013 година, а тоа право го изгубил со објавување на листата во 2014 година, има право самостојно да учествува на пазарот до објавување на листата во 2015 година.

Член 130

- (1) По исклучок од членот 84, до 31 декември 2014 година, ОЕПС обезбедува системски услуги, оперативна резерва и енергија за урамнотежување од ПЕЕ(ЈУ) според договор претходно одобрен од РКЕ.
- (2) Со договорот од ставот 1 се уредуваат правата и обврските на ОЕПС и ПЕЕ(ЈУ), имајќи ги во предвид и Мрежните правила за пренос и водејќи сметка за ограничувањата и можностите на производните единици на ПЕЕ(ЈУ).
- (3) По исклучок од членот 20, до 31 март 2014 година учесник на пазарот може да се повлече од пазарот при што датумот на повлекување од пазарот не смее да биде по 1 април 2014 година.

Член 131

- (1) Снабдувачот на тарифни потрошувачи е должен да ги извести своите потрошувачи за правата и обврските од членот 56 најдоцна 90 дена пред денот на кој потрошувачот ќе се стекне со својството квалификуван потрошувач.
- (2) Домаќинствата се тарифни потрошувачи на електрична енергија до 31 декември 2014 година, кои своите потреби од електрична енергија ги обезбедуваат на пазарот со регулирани билатерални договори од снабдувачот на тарифни потрошувачи.

Член 132

- (1) Следните договори склучени помеѓу АД МЕПСО - Скопје од една страна и учесниците на пазарот кои произведувале правно дејство пред влегувањето во сила на овие Правила ќе продолжат да важат до 31 март 2014 година:
- 1) „За пренос на електрична енергија, урамнотежување на отстапувањата помеѓу фактичката и планираната потрошувачка и пресметка на прекумерно превземената реактивна електрична енергија за периодот од 01.01.2009 до 31.12.2009 година“ склучени со потрошувачите,
 - 2) „За урамнотежување на отстапувањата од номинациите на физичките распореди на Трговецот со електрична енергија во Електроенергетскиот систем на Република Македонија за периодот од 01.01.2009 до 31.12.2009 година“ склучени со трговците со електрична енергија,
 - 3) „За користење на електропреносната мрежа“ склучени со производителите на електрична енергија.

Член 133

- (1) Заклучно со 31 декември 2014 година, откупената електричната енергија од членот 60 ОПЕЕ ја продава на ПЕЕ(ЈУ) по цената по која ПЕЕ(ЈУ) ја продава електричната енергија на снабдувачот во краен случај, односно снабдувачите на тарифни потрошувачи.
- (2) Трошоците за откуп на електричната енергија од ППЕЕ, трошоците за урамнотежување и трошоците за системски услуги за ППЕЕ, намалени за приходите остварени од продажбата во согласност со ставот 1, се надоместуваат преку тарифата за користење на пазарот.

Член 134

- (1) Постоечките склучени договори од Операторот на електроенергетскиот систем на Република Македонија, Акционерско друштво за пренос на електрична енергија и управување со електроенергетскиот систем во државна сопственост, Скопје кои произведувале правно дејство пред влегувањето во сила на овие Правила ќе продолжат да важат до датумот за отпочнување на либерализацијата на пазарот за сите потрошувачи на електрична енергија, освен домаќинствата, утврден со Акциониот план за либерализација на пазарот во Република Македонија.
- (2) Со денот на влегување во сила на овие Правила престануваат да важат Правилата за пазар на електрична енергија („Службен весник на Република Македонија“ бр.57/12, 168/12 и 91/12).

Член 135

- (1) Овие Правила влегуваат во сила со денот на објавувањето во “Службен весник на Република Македонија”.

Бр. 01-481/1
17.02.2014 година
Скопје

ПРЕТСЕДАТЕЛ
Димитар Петров

ПРИЛОГ 1: МЕТОДОЛОГИЈА ЗА ПРЕСМЕТКА НА НАДОМЕСТОКОТ ЗА УСЛУГИТЕ ЗА УРАМНОТЕЖУВАЊЕ

1 ПРЕСМЕТКА НА ОТСТАПУВАЊАТА

Отстапувањата на балансната група (во натамошниот текст: БГ) E_{IMB} се определуваат врз основа на разликата помеѓу агрегираните номинирани размени на електрична енергија на балансната група E_{PN} и вистински реализираните размени на електрична енергија E_{AR} на БГ.

$$E_{IMB} = E_{PN} - E_{AR} \quad (1.1)$$

Во оваа пресметка, вкупната електрична енергија примена од БГ, вклучувајќи го и увозот, ќе се смета со позитивен знак "+", а вкупната електрична енергија испорачана од БГ, вклучувајќи го извозот, ќе се смета со негативен знак "-".

1.1 ПРЕСМЕТКА НА НОМИНИРАНИ РАЗМЕНИ НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Физичките номинации што БОС ги доставува во име на БГ се дефинираат како трансакции на електрична енергија кои се испорачани според потврдениот физички распоред од БГ. Потврдениот физички распоред на БГ се состои од:

- 1) размена на електрична енергија со други БГ,
- 2) увозно/извозни трансакции со електрична енергија,
- 3) испорака на енергија на барање на ОЕПС во согласност со договорот за обезбедување на системски услуги.

Одредувањето на физичкиот распоред на електрична енергија E_{PN} за БГ, за часот i , се пресметува со следнава формула:

$$E_{PN} = (\sum |E_{buy}| - \sum |E_{sell}|) + (\sum |Imp| - \sum |Exp|) \quad (1.2)$$

каде што:

E_{PN} - физичкиот распоред на електрична енергија за часот i , MWh/h

E_{buy} - количина на електрична енергија/моќност што БГ ја купува од други БГ часот i , MWh/h

E_{sell} - количина на електрична енергија/моќност што БГ ја продава на други БГ во часот i , MWh/h

Imp - увоз од страна на БГ во часот i , MWh/h

Exp - извоз од страна на БГ во часот i , MWh/h

Номинираната размена на електрична енергија/моќност на БОС ќе се одредува поодделно за секоја БГ, за секој интервал на пресметка на отстапување, и ќе се базира на потврдениот физички распоред за секоја БГ за соодветен оперативен ден.

Електричната енергија/моќност која треба да се испорача/прими преку обезбедувањето на системски услуги треба да се одреди од страна на ОЕПС.

За пресметките на номинираната физичка размена на електрична енергија на БОС, вкупната електрична енергија испорачана или примена за еден интервал на пресметка на отстапувањето ќе се смета дека е испорачана на константна стапка за целиот интервал на пресметка на отстапувањето.

1.2 ПРЕСМЕТКА НА РЕАЛИЗИРАНАТА РАЗМЕНА НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Реализирани размени на електрична енергија се сите размени на електрична енергија мерени на точките на поврзување помеѓу БГ и преносната мрежа, односно дистрибутивната мрежа, како и на точките на поврзување со другите БГ.

$$E_{AR} = \sum |E_{rec}| - \sum |E_{del}| \quad (1.3)$$

каде што:

E_{AR} - реализирана размена на електрична енергија во часот i , MWh/h

E_{rec} - превзмена електрична енергија на точките на поврзување со преносната мрежа, односно дистрибутивната мрежа и/или со други БГ, во часот i , MWh/h

E_{del} - испорачана електрична енергија на точките на поврзување со преносната мрежа, односно дистрибутивната мрежа и/или со други БГ во часот i , MWh/h

При вкрстена проверка, реализираните размени на електрична енергија на БГ се определуваат како како разлика помеѓу агрегираното нето производство на електрична енергија на сите производители на електрична енергија во БГ и агрегираната нето потрошувачка на сите потрошувачи на електрична енергија во БГ.

Реализираните размени на електрична енергија се пресметуваат подделно за секоја БГ и за секој интервал на пресметка на отстапување, при што ќе бидат базирани на отчитаните мерни вредности комуницирани и договорени помеѓу БОС и ОЕПС, како и помеѓу соседни БОС. За пресметката на вистински реализираните размени на електрична енергија на БОС, вкупната електрична енергија испорачана и примена за време на еден интервал на пресметка на отстапувањето ќе се смета дека е испорачана на константна стапка за време на целиот интервал на пресметка на отстапувањето.

1.3 ПРЕСМЕТКА НА ОТСТАПУВАЊАТА КАЈ ПОТРОШУВАЧИТЕ СО СТАНДАРДНИ ДНЕВНИ КРИВИ НА ОПТОВАРУВАЊЕ

$$E_h = K \cdot E_{stdk} \quad h \quad (1.4)$$

каде што:

E_h - пресметана испорачана електрична енергија во часот h кај потрошувачи со стандардни дневни криви на оптоварување, MWh

K - коефициент за отстапување кај потрошувачи со стандардни дневни криви на оптоварување

$E_{stdk}(h)$ - испорачана електрична енергија во часот h кај потрошувачи со стандардни дневни криви на оптоварување, согласно утврдената стандардна дневна крива на оптоварување на соодветниот потрошувач, MWh

$$K = \frac{E_{izm,mesec}}{E_{stdk,mesec}} \quad (1.5)$$

каде што:

K - коефициент за отстапување кај потрошувачи со стандардни дневни криви на оптоварување

$E_{izm,mesec}$ - измерена испорачана електрична енергија на месечно ниво кај потрошувачи со стандардни дневни криви на оптоварување, MWh

$E_{stdk,mesec}$ - испорачана електрична енергија на месечно ниво кај потрошувачи со стандардни дневни криви на оптоварување, согласно утврдената стандардна дневна крива на оптоварување на соодветниот потрошувач, MWh

$$E_{stdk,mesec} = \sum_{h=1}^{H_m} E_{stdk} \quad h \quad (1.6)$$

каде што:

$E_{stdk}(h)$ - испорачана електрична енергија во часот h кај потрошувачи со стандардни дневни криви на оптоварување, согласно утврдената стандардна дневна крива на оптоварување на соодветниот потрошувач, MWh

$E_{stdk,mesec}$ - испорачана електрична енергија на месечно ниво кај потрошувачи со стандардни дневни криви на оптоварување, согласно утврдената стандардна дневна крива на оптоварување на соодветниот потрошувач, MWh

2 ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА ЦЕНА НА ОТСТАПУВАЊАТА

Цената на отстапувањето се определува за секој час подделно за вишокот на отстапувањето и за дефицитот на отстапувањето.

2.1 РЕГУЛИРАНА НАБАВКА НА СИСТЕМСКИ УСЛУГИ

Референтната цена на отстапувањето се пресметува со примена на следнава формула:

$$P_i = a \cdot C_{i,HUPX} \quad (2.1)$$

каде што:

- P_i - референтна цена за порамнување на отстапување во часот i , за денот D , ден/MWh
- a - коефициент што се определува квартално со Одлука на РКЕ, најдоцна 30 дена пред почетокот на кварталот,
- $C_{i,HUPX}$ - цена за електрична енергија на пазарот „ден однапред“ на берзата HUPX во часот i , за денот D , ден/MWh

За часот во кој цената $C_{i,HUPX}$ е со негативна вредност, при пресметката ќе се користи вредност на $C_{i,HUPX}$ еднаква на нула. При конверзијата на евра во денари ќе се користи средниот курс на Народната банка на Република Македонија за датумот за кој се однесува пресметката.

Цената за превземање на електрична енергија од ЕЕС се пресметува со примена на следнава формула:

$$P_i^+ = P_i \quad (2.2)$$

Цената за отстапување при оставање на електрична енергија во ЕЕС изнесува 0 ден/MWh.

Во периодот кога ОЕПС набавува системски услуги од ПЕЕ(ЈУ) според регулиран договор, ПЕЕ(ЈУ) го фактурира активирањето на соодветната системска услуга на ОЕПС во часот i во денот D , според следнава цена:

$$P_i^{SU} = P_i, \quad (2.3)$$

каде што:

- P_i^{SU} - цената за активирањето на соодветната системска услуга во часот i во денот D , ден/MWh.

2.2 НАБАВКА НА СИСТЕМСКИ УСЛУГИ НА СЛОБОДНИОТ ПАЗАР

Кога набавката на системски услуги ќе се врши по пазарни услови, цената на отстапување при суфицит ќе се врши со примена на следнава формула:

$$p_i^+ = BE_i^+, \quad (2.4)$$

каде што:

- p_i^+ - цената на отстапување при превземање на електрична енергија од ЕЕС за часот i , ден/MWh
- BE_i^+ - просечна цена на електрична енергија за активирање на системската услуга за балансирање за горната регулација во часот i , ден/MWh

Цената на отстапување при дефицит ќе се врши со примена на следнава формула:

$$p_i^- = BE_i^-, \quad (2.5)$$

каде што

- p_i^- - цената на отстапување при оставање на електрична енергија во ЕЕС за часот i , ден/MWh
- BE_i^- - просечна цена на електрична енергија за активирање на системската услуга за балансирање за долната регулација во часот i , ден/MWh.

3 ПОРАМНУВАЊЕ НА ОТСТАПУВАЊА

Порамнувањето на отстапувањата го врши и администрира ОПЕЕ.

Пресметките на отстапувањето се вршат на часовно ниво кои се собираат за секој ден.

Фактурите се изработуваат на месечно ниво.

ОПЕЕ го пресметува за секој календарски ден од месецот за секоја БОС, поодделно, дневното отстапување кое претставува збир од часовните отстапувања за тој ден.

Дневното отстапување DSA_d се пресметува со примена на следнава формула:

$$DSA_d = \sum_i E_{imb+,i} \cdot p_i^+ + \sum_i E_{imb-,i} \cdot p_i^- , \quad (3.1)$$

каде што:

- DSA_d - износ за дневно отстапување за ден D , денари
- $E_{imb+,i}$ - количина на отстапување при превземање на електрична енергија од ЕЕС на БГ за часот i во денот D , MWh
- $E_{imb-,i}$ - количина на отстапување при оставање на електрична енергија во ЕЕС на БГ за часот i во денот D , MWh
- p_i^+ - цената за отстапување при превземање на електрична енергија од ЕЕС за часот i во денот D , MWh
- p_i^- - цената за отстапување при оставање на електрична енергија во ЕЕС за за часот i во денот D , MWh.

Месечната фактура претставува збир од дневните отстапувања за тој месец.

ОПЕЕ е должен во месечната фактура да го прикаже следново:

- часовните отстапувања и цената за секое од нив, за секој ден од месецот за кој се изготвува фактурата,
- вкупна сума на отстапувања при превземање на електрична енергија од ЕЕС и вкупна сума на отстапувања при оставање на електрична енергија во ЕЕС секој ден и за календарскиот месец.